

IZVJEŠTAJ

*Komisije domaćih i međunarodnih stručnjaka koji daju ocjenu i
obavljaju reviziju kvaliteta i daju preporuke o akreditaciji
visokoškolske ustanove*

UNIVERZITET „DŽEMAL BIJEDIĆ“
U MOSTARU

Naziv visokoškolske ustanove: Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru

Adresa: Sjeverni logor bb, 88104 Mostar, BiH

Telefon i fax: +387 (0)36 570 727

Web adresa: www.unmo.ba

E-mail: univerzitet@unmo.ba

Datum posjete: 25 – 27. juni 2019.

Sastav komisije:

1. Prof. dr. sc. Bernadin Ibrahimpašić, predstavnik akademske zajednice u BiH, predsjednik
2. Prof. dr. sc. Spahija Kozlić, predstavnik akademske zajednice u BiH, član
3. Prof. dr. sc. Budimir Mijović, međunarodni stručnjak, član
4. Jasmina Berbić, predstavnik privrede i prakse, član
5. Alem Hamzić, student, sekretar

Sadržaj

1. Uvodne napomene.....	4
2. Komisija	8
2.1 Sastav	8
2.2 Zadatak i uloga	8
2.2 Metoda rada.....	9
2.2.1 Priprema	9
2.2.2 Posjeta visokoškolskoj ustanovi UNMO.....	11
2.2.3 Pisanje izvještaja Komisije.....	12
2.3 Formiranje mišljenja	13
3. Opće informacije o Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru	15
4. Kriteriji za akreditaciju visokoškolskih ustanova	20
4.1 Politika osiguranja kvaliteta	20
4.2 Izrada i odobravanje programa.....	25
4.3 Učenje, podučavanje i vrednovanje usmjereni na studenta.....	29
4.4 Upis i napredovanje studenata, priznavanje i certificiranje	32
4.5 Nastavno osoblje	34
4.6 Resursi za učenje i podrška studentima.....	39
4.7 Upravljanje informacijama.....	42
4.8 Informiranje javnosti	43
4.9 Kontinuirano praćenje i periodična revizija programa.....	45
4.10 Periodično vanjsko osiguranje kvaliteta.....	47
5. Mišljenje o ishodu akreditacije	48
6. Prilozi	49
6.1 Prilog 1 – Agenda pripremnog sastanka	49
6.2 Prilog 2 – Plan i program posjete UNMO	50

1. Uvodne napomene

Akreditacija visokoškolskih ustanova je rješenje o ispunjenosti kriterija za akreditaciju koje propisuje Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta u Bosni i Hercegovini, a koje nakon provedene nezavisne vanjske ocjene kvaliteta i preporuke Agencije, donosi ministar obrazovanja, nauke, kulture i sporta Hercegovačko–neretvanskog kantona. Na području Hercegovačko–neretvanskog kantona akreditacija se provodi na principima Bolonjskog procesa, u skladu s bolonjskom deklaracijom, te ostalim dokumentima koji definiraju taj proces i usklađena je s dokumentom „Standardi i smjernice za osiguranje kvaliteta u Evropskom prostoru visokog obrazovanja“ (Standards and guidelines for quality assurance in the European Higher Education Area – ESG) koji su usvojili ministri Evropskog prostora visokog obrazovanja (European Higher Education Area – EHEA) na konferenciji u Jerevanu 14. i 15. maja 2015. godine.

Prvi proces akreditacije Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru, koji je proveden u prvoj polovini 2015. godine, proveden je u skladu s dokumentom „Standardi i smjernice za osiguranje kvaliteta u Evropskom prostoru visokog obrazovanja“, koji su usvojili evropski ministri nadležni za visoko obrazovanje u EHEA, na konferenciji u Bergenu 2005. godine. Dokument je usvojen na prijedlog Evropske asocijacije za osiguranje kvaliteta u visokom obrazovanju (European Association for Quality Assurance in Higher Education – ENQA) u saradnji s Evropskom studentskom unijom (European Students' Union – ESU (ESIB)), Evropskom asocijacijom institucija u visokom obrazovanju (European Association of Institutions in Higher Education – EURASHE) i Evropskom asocijacijom univerziteta (EUA).

Od 2005. godine je učinjen znatan napredak u osiguranju kvaliteta, što je uzrokovalo da ENQA, ESU, EUA i EURASHE, u saradnji s Obrazovnom internacionalom (Education International – EI), BUSINESSEUROPE i Evropskim registrom za osiguranje kvaliteta u visokom obrazovanju (European Quality Assurance Register for Higher Education – EQAR), pripremi prijedlog revidiranog ESG-a, kako bi se poboljšala njihova jasnoća, primjenjivost i korisnost, uključujući njihov okvir djelovanja. Nacrt revidiranog ESG je Skupina za praćenje Bolonjskog procesa (Bologna Follow-up Group – BFUG) usvojila 19. septembra 2014. godine, da bi konačna verzija bila usvojena na konferenciji koja je održana 14. i 15. maja 2015. godine u Jeravanu.

Akreditacija se provodi s ciljem unapređenja sistema kvaliteta na visokoškolskim ustanovama i permanentnog podizanja standarda kvaliteta visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini, slijedeći pozitivne prakse evropskih država i agencija učlanjenih u ENQA.

Predmet institucionalne akreditacije je registrovana visokoškolska ustanova (VŠU), a ona uključuje postupke upravljanja VŠU, procese koji se odvijaju na VŠU, unutrašnji sistem kvaliteta na VŠU, kapacitete, resurse i potencijale VŠU za promjene i provođenje reformi.

Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu Agencija) je 3.2.2015. godine donijela Rješenje, broj 05–33–1–946–6/14, o imenovanju Komisije domaćih i međunarodnih stručnjaka za ocjenjivanje i reviziju kvaliteta i

davanje preporuke o akreditaciji VŠU Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru. Komisija je 5.6.2015. godine Agenciji dostavila Izvještaj o eksternoj evaluaciji Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru u kojem je data analiza, ocjena i revizija kvaliteta navedene ustanove, te dato mišljenje da se navedena VŠU akreditira. Na osnovu toga je Agencija Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture i sporta Hercegovačko-neretvanskog kantona (u daljem tekstu Ministarstvo) 9.6.2015. godine, svojim aktom broj 05-33-1-946-11/14 dala Preporuku da se donese rješenje o akreditaciji VŠU Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru. Ministarstvo je 11.6.2015. godine, pod brojem 05-03-40-1323-12/14, donijelo Rješenje o institucionalnoj akreditaciji Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru, na osnovu čega Agencija 1.7.2015. godine, pod brojem 05-33-1-946-15/14, donijela Rješenje o upisu VŠU Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru u Državni registar akreditiranih VŠU u BiH.

U navedenom procesu akreditacije VŠU Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru tokom 2015. godine, Komisija je utvrdila da Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru ispunjava uvjete za punu akreditaciju, te u skladu s tim dala mišljenje da treba akreditirati Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru. Mišljenje je doneseno na osnovu ocjena nivoa ispunjenosti propisanih kriterija, čiji je pregled dat u sljedećoj tabeli.

KRITERIJI ZA AKREDITACIJU VŠU U BiH		NIVO ISPUNJENOSTI
1.	Razvoj i strategija VŠU	ZNATNO
2.	Upravljanje, unutrašnje osiguranje kvaliteta i kultura kvaliteta	POTPUNO
3.	Procedure za osiguranje kvaliteta studijskih programa	POTPUNO
4.	Procedure za ocjenjivanje studenata	POTPUNO
5.	Ljudski resursi	ZNATNO
6.	Kvalitet fizičkih resursa	ZNATNO
7.	Informacioni sistemi	POTPUNO
8.	Prezentacija informacija za javnost	ZNATNO
9.	Međunarodna saradnja	ZNATNO

Komisija je VŠU Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru dala preporuke za unapređenje kvaliteta. Prema Odluci o normama kojima se određuju minimalni standardi u području visokog obrazovanja u BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 100/11), VŠU je bila u obavezi da po prijemu rješenja o akreditaciji izradi akcioni plan naknadnih aktivnosti s vremenskim okvirom i konkretnim nosiocima za realizaciju preporuka za poboljšanje unutrašnjeg kvaliteta iz izvještaja Komisije, te da isti objavi na svojoj web stranici. VŠU je bila dužna da jednom godišnje sačini izvještaj o preduzetim aktivnostima na realizaciji akcionog plana koji treba sadržavati preduzete aktivnosti, stepen realizacije, kao i naznaku eventualnih odstupanja od akcionog plana, te okolnosti zbog kojih je došlo do odstupanja, te ga također objaviti na svojoj web stranici.

Senat Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru je 31.12.2015. godine donio Odluku, broj 101-1933/15, kojom je usvojio Prijedlog akcionog plana mjera i aktivnosti za poboljšanje kvaliteta nakon akreditacije Univerziteta. Akcioni plan je objavljen na web

stranici Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru (<https://www.unmo.ba/media/1712/akcioni-plan-za-poboljsanje-i-unapredjenje-sistema-kvaliteta-nakon-akreditacije-univerziteta.pdf>).

Rektor Univerziteta je 19.6.2017. godine, dopisom broj 101–1–2629/17, dostavio Ministarstvu Informaciju o provođenju naknadnih aktivnosti na Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru. U prilogu su dostavljeni Akcioni plan i izvještaj o poduzetim aktivnostima na realizaciji Akcionog plana institucionalne akreditacije, te Analiza ispunjenosti Izvještaja o poduzetim aktivnostima na realizaciji Akcionog plana institucionalne akreditacije (<https://www.unmo.ba/media/1713/izvjestaj-o-poduzetim-aktivnostima-na-realizaciji-akcionog-plana-institucionalne-akreditacije.pdf>). U Izvještaju o samoevaluaciji Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru, na stranama 96–107, dat je kritički osvrt na implementaciju akcionog plana za poboljšanje i unapređenje sistema kvaliteta nakon akreditacije Univerziteta 2014. godine s tabelarnim pregledom stepena ispunjenja aktivnosti koje su bile usmjerene ka ispunjavanju preporuka Komisije. Kao pokazatelj prikazanih stepena ispunjenja, Komisiji je predočena sljedeća dokumentacija: Odluka o imenovanju projektnog tima za izradu strategije razvoja Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru 2019–2024 (broj 101–291/16, od 16.2.2016. godine), Strategija razvoja Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru 2019–2024 u formi nacrt/prijedloga, zapisnici s javnih rasprava održanih u procesu nastajanja strategije, dopisi vanjskih zainteresiranih strana s osvrtom na nacrt/prijedlog Strategije, Model praćenja realizacija politika (novembar, 2015.), Prijedlog aktivnosti u oblasti osiguranja kvaliteta (maj, 2016.), Prijedlozi za unapređenje sistema kvaliteta na Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru (februar, 2018.), Procedure za evaluaciju NIR–a, Metodologija evaluacije NIR–a, Plan za unapređenje u oblasti NIR–a, Pravilnik o sistemu osiguranja kvaliteta na Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru u formi prijedloga, Prijedlozi za unapređenje postupka studentske evaluacije kvaliteta izvođenja nastave na Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru (septembar, 2017.), Procedura ankete o elementima sistema osiguranja kvaliteta na Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru, anketni upitnici (za studente, za referente u studentskim službama, za zaposlene u Univerzitetskoj biblioteci, za administrativno osoblje, za poslodavce, za diplomirane studente, za upravu Studentskog doma, za upravu Asocijacije stanara Studentskog doma), Izvod iz zapisnika sa sjednice Senata (broj 101–635/16, od 31.3.2016. godine) na kojoj je analiziran Izvještaj o anketiranju studenata o kvaliteti izvođenja nastave u zimskom semestru akademske 2015/16. godine, izvodi iz zapisnika NNV–a fakulteta na Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru te Izvod iz zapisnika sa sjednice Senata (broj 101–2828/18, od 29.11.2018. godine) na kojima je analiziran Izvještaj o anketiranju na Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru, Izvještaji o održanim „sedmicama kvalitete“ u 2015. i 2019. godini, izvodi iz zapisnika sa sjednica Senata na kojim se raspravljalo o studijskim programima i silabusima, Pregled relevantnih informacija o fakultetima i studijskim programima na Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru s preporukama za unapređenje (januar, 2015.), Analiza silabusa nastavnih predmeta na Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru, Smjernice za izmjene i dopune nastavnih planova i programa na Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru (januar, 2015.), Procedure za

izrada i usvajanje novog studijskog programa na Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru (oktobar, 2018.), Analiza broja nezaposlenih osoba na evidenciji Službe za zapošljavanje HNK u 2018. godini, izvodi iz zapisnika sa sjednica NNV-a fakulteta Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru na kojima se analizirala prolaznost studenata (Pravni fakultet – akademska 2017/18. godina, Ekonomski fakultet – zimski semestar akademske 2016/17. godine, Fakultet humanističkih nauka – akademska 2016/17. godina), Plan atrakcije studenata u akademskoj 2019/20. godini, primjeri ugovora o djelu sa studentima angažiranim na poslovima izrade i održavanja web stranica fakulteta, kao i profila na društvenim mrežama.

Ministarstvo je 28.5.2019. godine, svojim aktom broj 05-03-40-97-5/19, dostavilo Agenciji prijedlog za imenovanje Komisije stručnjaka za akreditaciju VŠU Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru. Nakon analize dostavljene dokumentacije Agencija je, u skladu s Instrukcijom o načinu imenovanja komisije stručnjaka za akreditaciju, broj 05-02-1-71-1/16 od 28.1.2016., a na osnovu člana 49 alineja 4) Okvirnog zakona o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 59/07 i 59/09), imenovala Komisiju.

Komisija je svoje mišljenje temeljila na osnovu Izvještaja o samoevaluaciji Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru, koji joj je dostavljen na bosanskom jeziku od strane Agencije, te posjete navedenoj VŠU, koja je obavljena u periodu od 25. do 27. juna 2019. godine. Komisija je radila u skladu sa sljedećim dokumentima:

- Okvirni zakon o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 59/07 i 59/09),
- Odluka o normama kojima se određuju minimalni standardi u području visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 100/11),
- Odluka o izmjenama i dopunama Odluke o normama kojima se određuju minimalni standardi u području visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 26/19),
- Odluka o kriterijima za akreditaciju visokoškolskih ustanova u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 96/16),
- Pravilnik o akreditaciji visokoškolskih ustanova i studijskih programa u Hercegovinačko-neretvanskom kantonu („Službene novine HNK“, broj 4/14).

2. Komisija

2.1 Sastav

Komisija domaćih i međunarodnih stručnjaka koji daju ocjenu i obavljaju reviziju kvaliteta i daju preporuke o akreditaciji visokoškolske ustanove Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru (u daljem tekstu Komisija) je imenovana Rješenjem Agencije za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta u Bosni i Hercegovini, broj 05-33-1-201-3/19, od 14.6.2019. u sastavu:

1. Prof. dr. sc. Bernadin Ibrahimpašić, predstavnik akademske zajednice u BiH, predsjednik;
2. Prof. dr. sc. Spahija Kozlić, predstavnik akademske zajednice u BiH, član;
3. Prof. dr. sc. Budimir Mijović, međunarodni stručnjak, član;
4. Jasmina Berbić, predstavnik privrede i prakse, član;
5. Alem Hamzić, student, sekretar.

Članovi Komisije su u skladu s članom 15, stav (10), Pravilnika o akreditaciji visokoškolskih ustanova i studijskih programa Hercegovačko-neretvanskog kantona, a na prijedlog predsjednika Komisije, za sekretara Komisije izabrali Alema Hamzića.

2.2 Zadatak i uloga

Komisija je u cilju formiranja mišljenja i davanja preporuke o akreditaciji VŠU Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru (u daljem tekstu UNMO) imala zadatak da:

- se upozna i radi u skladu s dokumentima Agencije koji reguliraju standarde i kriterije za sprovođenje eksterne evaluacije VŠU u BiH, i to:
 - Odluka o normama kojima se određuju minimalni standardi u području visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 100/11),
 - Odluka o izmjenama i dopunama Odluke o normama kojima se određuju minimalni standardi u području visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 26/19) i
 - Odluka o kriterijima za akreditaciju visokoškolskih ustanova u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 96/16);

- se upozna s dokumentima kojima se uređuje proces eksterne evaluacije i akreditacije visokoškolskih ustanova u Hercegovačko–neretvanskom kantonu, i to:
 - Okvirni zakon o visokom obrazovanju u Bosni i Hercegovini („Službeni glasnik BiH“, broj 59/07 i 59/09),
 - Zakon o visokom obrazovanju u Hercegovačko–neretvanskom kantonu („Službene novine HNK“, broj 4/12),
 - Pravilnikom o akreditaciji visokoškolskih ustanova i studijskih programa u HNK („Službene novine HNK“, broj 4/14);
- izvrši uvid u dokumentaciju VŠU UNMO i analizu stanja u odnosu na referentne standarde i kriterije;
- izvrši eksternu evaluaciju VŠU UNMO u skladu s kriterijima i indikatorima za akreditaciju visokoškolskih ustanova prema Pravilniku o akreditaciji visokoškolskih ustanova i studijskih programa u HNK;
- uoči dobre i loše strane VŠU UNMO;
- definira preporuke za unapređenje VŠU UNMO;
- napiše izvještaj o eksternoj evaluaciji UNMO na jednom od službenih jezika u Bosni i Hercegovini (bosanski, hrvatski ili srpski) i na engleskom jeziku.

2.2 Metoda rada

Komisije je svoje aktivnosti u formiranju mišljenja koje daje Agenciji za davanje preporuke o akreditaciji VŠU podijelila u 3 faze, i to:

- priprema,
- posjeta VŠU UNMO,
- pisanje izvještaja Komisije.

2.2.1 Priprema

Nakon konsultacija članova Komisije i predstavnice Agencije, gospođe Aide Savić, Komisija je stupila u kontakt s kontakt osobama, i to:

- Hilzema Tabaković, kontakt osoba ispred Ministarstva,
- Alim Abazović, kontakt osoba ispred UNMO.

Saradnja s imenovanim kontakt osobama, od početka rada Komisije do završetka rada na konačnom izvještaju je bila vrlo korektna i na zadovoljstvo svih strana u postupku.

U konsultacijama svih zainteresiranih strana dogovoren je datum i plan posjete VŠU UNMO, te su usaglašeni Agenda pripremnog sastanka (Prilog 1) i Plan i program posjete UNMO (Prilog 2).

Odluku o formiranju Komisije za provođenje postupka institucionalne samoevaluacije i reakreditacije na Univerzitetu, broj 101–2050/18, je donio Senat UNMO na svojoj 80. sjednici održanoj 5.9.2018. godine. Članovi Komisije su: predsjednik Komisije dr. sc. Senad Rahimić, prorektor za naučno–nastavna pitanja, dr. sc. Veldin Ovčina, prorektor za finansije, dr. sc. Maja Kazazić, prorektor za međunarodnu i međuuniverzitetsku saradnju, dr. sc. Denis Mušić, prorektor za naučnoistraživački rad, dr. sc. Alisa Hadžiabulić, prodekan za nastavu na Agromediterranskom fakultetu, dr. sc. Aida Brkan–Vežović, prodekan za naučnoistraživački rad na Ekonomskom fakultetu, dr. sc. Anisa Trbonja–Omanić, prodekan za nastavu na Fakultetu humanističkih nauka, dr. sc. Zanin Vežović, prodekan za nastavu na Fakultetu informacijskih tehnologija, dr. sc. Merima Šahinagić–Isović, prodekan za nastavu na Građevinskom fakultetu, dr. sc. Emir Nezirić, prodekan za nastavu na Mašinskom fakultetu, dr. sc. Ekrem Čolakhodžić, prodekan za nastavu na Nastavničkom fakultetu, dr. sc. Rebeka Kotlo, prodekan za nastavu na Pravnom fakultetu, dr. sc. Armina Hubana, voditelj univerzitetskog studijskog programa Poslovna informatika, dr. sc. Irma Dedić, voditelj univerzitetskog studijskog programa Turizam, dr. sc. Samra Međedović, voditelj univerzitetskog studijskog programa Zdravstvena njega, mr. sc. Selma Loose, voditelj univerzitetskog studijskog programa Dizajn interijera, dr. sc. Azra Špago, voditelj doktorskog studijskog programa Politehnika, dr. sc. Anita Duraković, voditelj doktorskog studijskog programa Evropsko pravo, dr. sc. Dragi Tiro, redovni profesor na Mašinskom fakultetu, Alim Abazović, dipl. iur., referent za osiguranje kvaliteta i ECTS, te Džani Pajić, predstavnik Unije studenata. Komisija nije u potpunosti imenovana u skladu s Odlukom o normama kojima se određuju minimalni standardi u području visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini kao i Odlukom o izmjenama i dopunama Odluke o normama kojima se određuju minimalni standardi u području visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini, jer nisu zastupljeni predstavnici administrativnog osoblja. Također je broj studenata imenovanih za člana Komisije trebao biti veći.

Senat UNMO je na svojoj 84. sjednici Odlukom, broj 101–3117/18, od 28.12.2018. godine, usvojio Izvještaj o samoevaluaciji Univerziteta. Svi članovi Komisije stručnjaka su analizirali Izvještaj o samoevaluaciji UNMO. Zaključak je da je Izvještaj o samoevaluaciji napisan u formi predloženoj od Agencije i da zadovoljava strukturu propisanu Odlukom o normama kojima se određuju minimalni standardi u području visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini kao i Odlukom o izmjenama i dopunama Odluke o normama kojima se određuju minimalni standardi u području visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini, međutim Izvještaj je na nekoliko mjesta pisan više u formi plana, a manje u formi izvještaja, što bi

svakako trebalo izbjegavati. Pojedine rečenice, kojima se navode egzaktni podaci (kao npr. na strani XIII, gdje se nabrajaju pokrenuti doktorski studiji), se završavaju s „itd.“, što Komisiju ostavlja u dilemi da li postoje još neki ili ne. Na nekim mjestima u Izvještaju se navode različiti podaci. Tako imamo npr. da su podaci o biblioteci na stranama 11, 60 i 62 u potpunosti različiti, a analogno tome, na strani 9 je broj stalno zaposlenog nastavnog osoblja 127, a gostujućih 150, dok su na strani 10 ti podaci 131 i 146. U prilogu Izvještaju je dostavljen i CD na kojem se nalaze prilozi i prateća dokumentacija u elektronskoj formi. Sadržaj na CD-u je dobrim dijelom neuređen i neselektiran. Također postoji neujednačenost podataka u Izvještaju s podacima koji se nalaze na CD u prilogu. Tako se npr. na spisku studijskih programa, koji se u akademskoj 2018/19. godini izvode na UNMO, nalazi studij II ciklusa Poslovne informatike, kao i III ciklusa Kineziologije i Politehnike, dok se iz podataka o upisanim studentima na te programe zaključuje da ih nema. Iz Kancelarije za osiguranje kvaliteta Komisiji su predočeni podaci i o broju upisanih studenata na III ciklus studija Politehnike i Kineziologije, iako tih podataka u Izvještaju nema. U Izvještaju postoji neujednačenost korištenja termina. Tako se Kancelarija za osiguranje kvaliteta na nekim mjestima naziva Ured za osiguranje kvaliteta. Iako je navedeno da je u izradi samog Izvještaja učestvovao veliki broj osoba, tokom razgovora je postalo očigledno da, iako je u procesu samoevaluacije učestvovao određen broj osoba, posao oko izrade Izvještaja je odradila Kancelarija za osiguranje kvaliteta u kojoj je zaposlena samo jedna osoba. Dokumenti, za koje su u Izvještaju navedeni linkovi na web stranicu postoje na web stranici UNMO, ali su linkovi koji su navedeni u Izvještaju pogrešni.

Nakon analize Izvještaja o samoevaluaciji, dokumenata dostavljenih na CD-u, koji se nalazi u prilogu Izvještaja, te dokumenata dostupnih na web stranici UNMO, članovi Komisije su definirali listu pitanja za svaku grupu s kojom je planiran sastanak u toku posjete, te su dali preliminarne ocjene ispunjenosti svih kriterija s potkriterijima, uz potrebnu argumentaciju ocjena. Te aktivnosti koje su obavljene u pripreмноj fazi, u velikoj mjeri su Komisiji olakšali posao tokom posjete.

2.2.2 Posjeta visokoškolskoj ustanovi UNMO

Prema postignutom dogovoru, posjeta UNMO je realizirana u periodu od 25. do 27. juna 2019. godine. Prvi dan je održan pripreмно sastanak s predstavnicom Agencije i kontakt osobom ispred Ministarstva, te interni sastanak članova Komisije, na kojem je detaljno razrađen plan posjete VŠU UNMO.

U toku posjete Komisija je obavila razgovore s više od 130 predstavnika UNMO. Razgovori su obavljani na planiranim sastancima s dogovorenim grupama, te u toku obilazaka organizacionih jedinica i njihovih službi. Članovi Komisije su tokom posjete redovno održavali interne konsultativne sastanke.

Tokom drugog dana posjete Komisija je posjetila prostorije Rektorata UNMO i obavila razgovore s:

- menadžmentom UNMO (rektor, prorektor, dekani, predsjednik Upravnog odbora, generalni sekretar, predsjednik Unije studenata),
- Odborom za kvalitet UNMO i Komisijom za provođenje institucionalne samoevaluacije i akreditacije na UNMO,
- prodekanima, šefovima odsjeka i voditeljima studijskih programa,
- predstavnicima akademskog osoblja (nastavnici i saradnici),
- predstavnicima studenata sva tri ciklusa studija,
- predstavnicima studentskih službi, IT sektora i Kancelarije za međunarodnu i međuuniverzitetsku saradnju.

Na kraju drugog dana posjete Komisija je održala radni sastanak na kojem je izvršena analiza posjete, izvršeno usaglašavanje i korigiranje preliminarnih ocjena na osnovu dobijenih dodatnih pojašnjenja i prezentiranih dokumenata, te je napravljen detaljan plan aktivnosti za naredni dan posjete.

Posljednjeg dana posjete Komisija je obavila razgovore s:

- administrativnim osobljem (pravni i finansijski sektor, referenti općih poslova) i zaposlenima u Univerzitetskoj biblioteci,
- predstavnicima alumna i tržišta rada.

Nakon okončanja svih razgovora s planiranim grupama, koji su se odvijali u otvorenoj i konstruktivnoj atmosferi, Komisija je posjetila Fakultet humanističkih nauka, Građevinski fakultet, Mašinski fakultet, Fakultet informacijskih tehnologija, Agromediterranski fakultet, Nastavnički fakultet, Univerzitetsku biblioteku te Kancelariju za međunarodnu i međuuniverzitetsku saradnju, što je Komisiji dalo uvid u fizičke resurse kojima raspolaže UNMO.

Nakon završetka svih planiranih razgovora i obilaska resursa Komisija je konsenzusom usvojila ocjene o ispunjenosti svakog kriterija s pripadnim potkriterijima, usaglasila preporuke za unapređenje kvaliteta rada kompletnog Univeziteta u svim segmentima rada, te pripremila i u prostorijama Ekonomskog fakulteta UNMO zainteresiranim stranama prezentirala usmeni izvještaj.

2.2.3 Pisanje izvještaja Komisije

Na osnovu Izvještaja o samoevaluaciji UNMO, dokumenata pronađenih na web stranici UNMO, dokumenata prezentiranih tokom posjete, stanja uočenog tokom posjete UNMO, podataka dobijenih tokom razgovora s predstavnicima svih zainteresiranih strana, predsjednik Komisije je napisao Izvještaj u formi nacрта prijedloga (Napomena: Izrazi koji se koriste u ovom izvještaju, a imaju rodno značenje, koriste se neutralno i odnose se jednako i

na muški i na ženski rod.) i dostavio ga svim članovima Komisije na analizu i usaglašavanje. Nakon usaglašavanja, Izvještaj u formi prijedloga je prihvaćen od svih članova Komisije. Usvojeni Izvještaj, u formi prijedloga, predsjednik je dostavio VŠU UNMO na razmatranje.

Nakon dobijanja saglasnosti VŠU UNMO na dostavljeni prijedlog Izvještaja, Komisija je usaglasila konačan Izvještaj Komisije domaćih i međunarodnih stručnjaka koji daju ocjenu i obavljaju reviziju kvaliteta i daju preporuke o akreditaciji VŠU UNMO, te ga je predsjednik dostavio Agenciji.

2.3 Formiranje mišljenja

Nivo ispunjenosti svakog od deset kriterija, propisanih Odlukom o kriterijima za akreditaciju visokoškolskih ustanova u Bosni i Hercegovini, Komisija je ocijenila opisno u skladu s Odlukom o normama kojima se određuju minimalni standardi u području visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini i Odlukom o izmjenama i dopunama Odluke o normama kojima se određuju minimalni standardi u području visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini. Procjenjivanje nivoa ispunjenosti pripadnih potkriterija za sve kriterije je vršeno u skladu s dokumentom Agencije pod nazivom Metodologija pisanja izvještaja komisije stručnjaka. Nakon procjenjivanja nivoa ispunjenosti svih pripadnih potkriterija, Komisija je konsenzusom donijela ocjene o nivoima ispunjenosti svih deset kriterija, sljedećim opisnim ocjenama:

- potpuna ispunjenost – Kriterij je potpuno ispunjen, te se prati i provodi na djelotvoran način;
- znatna ispunjenost – Kriterij je u velikoj mjeri ispunjen i provodi se u praksi. Potrebno je dodatno raditi na praćenju i provesti manja unapređenja;
- djelimična ispunjenost – Neki aspekti kriterija su ispunjeni, dok ostali nisu. Razumijevanje kriterija postoji, ali njegova primjena nije djelotvorna;
- neispunjenost – Većina aspekata kriterija nije ispunjena, bilo na strateškom bilo na operativnom nivou.

Na osnovu ocjena svih deset kriterija za akreditaciju, Komisija u skladu s Odlukom o normama kojima se određuju minimalni standardi u području visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini i Odlukom o izmjenama i dopunama Odluke o normama kojima se određuju minimalni standardi u području visokog obrazovanja u Bosni i Hercegovini donosi konačno mišljenje u jednom od sljedeća tri oblika:

- akreditiranje VŠU – ako su svi kriteriji ocijenjeni kao potpuno ili znatno ispunjeni;

- upućivanje pisma očekivanja
 - ako je više od polovine kriterija ocijenjeno kao potpuno ili znatno ispunjeno, a svi ostali kao djelimično ispunjeni,
- odbijanje akreditacije
 - ako je najmanje jedan kriterij ocijenjen kao neispunjen ili ako je više od polovine kriterija ocijenjeno kao djelimično ispunjeno.

3. Opće informacije o Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru

Naziv, adresa i e-mail institucije	<ul style="list-style-type: none"> • Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru (engl. University of Džemal Bijedic in Mostar), Sjeverni logor bb, 88104 Mostar • e-mail: univerzitet@unmo.ba
Internet adresa	www.unmo.ba
Naziv, broj i datum akta o osnivanju	<ul style="list-style-type: none"> • Rješenje Višeg suda Mostar o rekonstrukciji rješenja registracije, broj UF/I-458/96 od 15.11.1996. godine • Rješenje Općinskog suda u Mostaru o izmjenama podataka u sudskom registru, broj Tt-O-643/14 od 8.7.2015. godine (integracija Univerziteta)
Poresko-identifikacioni broj	4227257850004
Ime, prezime i adresa (naziv i sjedište) osnivača	Vlada HNK, Stjepana Radića 3, Mostar
Broj i datum odluke o imenovanju lica ovlaštenog za zastupanje	<ul style="list-style-type: none"> • Prof. dr. sc. Elvir Zlomušica, rektor • Odluka Senata o izboru rektora, broj 100-289/18 od 30.1.2018. godine • Rješenje o izmjenama podataka u sudskom registru, broj Tt-O-260/18 od 5.4.2018. godine
Kontakt osoba (za posjetu)	Alim Abazović
Broj telefona	036 570 727

Početak visokog obrazovanja u Mostaru se veže za 28.11.1975. godine kada je formiran Mašinski fakultet u Mostaru. Univerzitet „Džemal Bijedić“ je osnovan 14.2.1977. godine Rješenjem Višeg suda Mostar o rekonstrukciji rješenja registracije, broj UF/I-458/96 od 15.11.1996. godine. UNMO posluje pod nazivom Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru (sa supsidijarnom odgovornošću). U 2015. godini dolazi do usklađivanja statusa UNMO sa Zakonom o visokom obrazovanju u HNK, te se Univerzitet integrira. U procesu integracije, Univerzitetu se pripaja 8 fakulteta koji su i danas članice Univerziteta. Statusne promjene je Rješenjem broj Tt-O-643/14 od 8.7.2015. godine Općinski sud u Mostaru unio u sudski registar.

Osnivač UNMO je Vlada Hercegovačko-neretvanskog kantona, Stjepana Radića 3, Mostar, na osnovu Odluke Skupštine HNK broj 02-01-XXV-227/13 od 28.6.2013. godine, s osnivačkim kapitalom od 0,00KM.

Danas UNMO čini osam fakulteta: Agromediteranski fakultet (www.af.unmo.ba), Ekonomski fakultet (www.ef.unmo.ba), Fakultet humanističkih nauka (www.fhn.edu.ba), Fakultet informacijskih tehnologija (www.fit.ba), Građevinski fakultet (www.gf.unmo.ba), Mašinski fakultet (www.mf.unmo.ba), Nastavnički fakultet (www.nf.unmo.ba) i Pravni fakultet (www.pf.unmo.ba).

Pored navedenih fakulteta u sastav Univerziteta ulaze: Univerzitetska biblioteka, Institut za mašinstvo (Mašinski fakultet), Zavod za projektovanje i ispitivanje materijala i konstrukcija (Građevinski fakultet), Institut za biologiju i hemiju, Institut za kineziologiju i Institut za prirodne nauke (Nastavnički fakultet), Institut za humanističke nauke (Fakultet humanističkih nauka), Institut za informacijske tehnologije dr. Safet Krkić (Fakultet informacijskih tehnologija), te Studentski centar. Svi fizički resursi koje koristi UNMO su smješteni u univerzitetskom kampusu, što Univerzitetu omogućuje efikasnije funkcioniranje.

Prema Statutu (https://www.unmo.ba/media/1034/statut_-_final_-_univerzitet_dzemaal_bijedic_u_mostaru.pdf) UNMO je VŠU koja se bavi naučno–nastavnim i istraživačkim radom, te nudi akademske stupnjeve sva tri ciklusa. UNMO ima svojstvo pravnog lica i u pravnom prometu odgovara svojom imovinom i u granicama raspoloživih finansijskih sredstava.

Unutrašnju organizacijsku strukturu Univerziteta čine:

- Organizacione jedinice – fakulteti, akademije, visoke škole i instituti.
- Podorganizacione jedinice – odsjeci, zavodi, instituti, centri, katedre, laboratorije, i sl.

Organi Univerziteta su:

- Upravni odbor – koji predstavlja organ upravljanja na Univerzitetu. Upravni odbor ima 9 članova. Šest članova bira i imenuje Senat iz reda stalno zaposlenog osoblja Univerziteta, koji dolaze iz različitih organizacionih jedinica Univerziteta, i mogu biti birani najviše 2 puta. Tri člana bira i imenuje osnivač. Rektor, prorektori, rukovodioci organizacionih jedinica, te članovi Senata, ne mogu biti članovi Upravnog odbora. Mandat članova traje 4 godine.
- Rektor – koji je organ rukovođenja Univerzitetom. Bira ga Senat nakon provedene procedure javnog konkursa. Mandat rektora je 4 godine i isti može biti ponovo izabran. Za rektora može biti izabran nastavnik u naučno–nastavnom zvanju redovnog profesora na Univerzitetu, koji je u stalnom radnom odnosu s punim radnim vremenom na Univerzitetu. Za svoj rad u domenu akademskih pitanja odgovara Senatu, a u domenu poslovanja odgovara Upravnom odboru. U radu mu pomaže Kolegij rektora. Kolegij rektora je savjetodavno/operativno tijelo koje čine rektor, prorektori i generalni sekretar. Na Univerzitetu postoje 4 prorektorske pozicije, i to prorektor za: naučno–nastavna pitanja, finansije, nauku i naučnoistraživački rad, te međunarodnu i međuuniverzitetsku saradnju. Prorektore bira Senat, na prijedlog rektora, iz reda stalno zaposlenih nastavnika s punim radnim vremenom na Univerzitetu. Imenuju se na mandatni period od 4 godine i mogu biti još jednom imenovani. Generalnog sekretara, nakon provedenog javnog konkursa, bira Senat na prijedlog rektora. Bira se na mandatni period od 4 godine i može biti ponovo biran.

- Senat – koji predstavlja najviše akademsko tijelo na Univerzitetu i ima odgovornost za sva akademska pitanja na Univerzitetu. Senat čine: rektor, prorektori, rukovodioci organizacionih jedinica i tri predstavnika studenata. Predstavnike studenata u Senatu bira studentsko predstavničko tijelo. Mandat im je jednu akademsku godinu i mogu biti ponovo izabrani na još jedan mandatni period.

Organi fakulteta su:

- Naučno–nastavno vijeće – koje je akademsko tijelo fakulteta nadležno i odgovorno za akademska pitanja. Čine ga nastavnici i saradnici koji su u radnom odnosu a koji sudjeluju u nastavno–naučnom procesu na tom fakultetu, te predstavnici studenata. Studente, na period od jedne akademske, bira studentsko predstavničko tijelo i njihova zastupljenost ne može biti manja od 15% ukupnog broja članova NNV–a fakulteta.
- Dekan – je organ rukovođenja fakultetom. Za dekana može biti imenovan nastavnik koji je na Univerzitetu izabran u naučno–nastavno, odnosno umjetničko–nastavno zvanje vanrednog ili redovnog profesora. Bira ga i imenuje naučno–nastavno vijeće fakulteta, nakon provedene procedure javnog konkursa. Bira se na period od 4 godine i može biti ponovo izabran na još jedan uzastopni mandat. U radu mu pomažu prodekani, kojih može biti najviše dva.
- Prodekani – koje bira naučno–nastavno vijeće na mandat od 4 godine. Prodekane predlaže dekan iz reda nastavnika Univerziteta koji su u radnom odnosu na Univerzitetu s punim radnim vremenom.
- Šef odsjeka – koji rukovodi odsjekom. Imenuje ga naučno–nastavno vijeće fakulteta, na prijedlog dekana, iz reda nastavnika izabranih u naučno–nastavna, odnosno umjetničko–nastavna zvanja, koji su u radnom odnosu na Univerzitetu s punim radnim vremenom.

Prema Statutu, Univerzitet se finansira: iz sredstava budžeta HNK, u skladu s odlukom Vlade ili Skupštine HNK, iz sredstava fondova, donacija, oporuka, poklona, od školarine i drugih naknada za obrazovanje, prodajom intelektualnih, kulturnih, materijalnih i komercijalnih dobara i usluga, iz prihoda na osnovu autorskih prava i патената, te drugih izvora u skladu sa zakonom. Prema Izvještaju o samoevaluaciji, Univerzitet svoje finansiranje prikazuje kroz tri vrste prihoda, i to:

- prihodi iz budžeta HNK,
- vlastiti prihodi (školarine za redovni, vanredni i magistarski studij, doktorati, usluge studentima, prihodi od prijave za ispite i indeksa, prihodi od diplomskih ipita, prihodi za održavanje, prihodi za biblioteku, prihodi za Uniju studenata) i projekti koje rade fakulteti, kako na naučno–nastavnoj, tako i na isključivo komercijalnoj osnovi, te
- grantovi.

Prihodi u posljednje 3 godine su prikazani sljedećom tabelom.

GODINA	PRIHOD U milionima KM	STRUKTURA PRIHODA (u milionima KM)
2015.	9,503	<ul style="list-style-type: none"> • Prihodi iz budžeta HNK 3,441 • Vlastiti prihodi 6,027 • Prihodi od ino-projekata 0,035
2016.	10,324	<ul style="list-style-type: none"> • Prihodi iz budžeta HNK 3,994 • Vlastiti prihodi 5,794 • Prihodi od ino-projekata 0,536
2017.	9,698	<ul style="list-style-type: none"> • Prihodi iz budžeta HNK 4,075 • Vlastiti prihodi 5,497 • Prihodi od ino-projekata 0,126

Na UNMO je, u skladu s bolonjskim načinom studiranja, uspostavljen trociklični sistem studiranja. Modeli ni na pojedinim fakultetima, a samim time ni na cijelom Univerzitetu, nisu unificirani. Tako se na UNMO primjenjuju i model 3+2+3 i model 4+1+3. Od akademske 2005/06. godine je na UNMO uveden ECTS i primjenjuje se kontinuirano.

Na UNMO se nastava izvodi na 8 fakulteta, koji su organizacione jedinice UNMO, kao i na multidisciplinarnim univerzitetskim studijima, kao što su studiji I ciklusa: Zdravstvena njega, Dizajn interijera i Turizam, te Poslovna informatika kao studij I i II ciklusa. Tu također spada i studij III ciklusa Politehnike. Na svih 8 fakulteta se izvodi nastava na I i II ciklusu studija, dok je studij III ciklusa organiziran na Pravnom fakultetu i Nastavničkom fakultetu. U akademskoj 2018/19. godini na UNMO se nastava izvodila na 34 smjera na I ciklusu i 22 smjera na II ciklusu, kao i na smjeru Evropsko pravo na III ciklusu studija na Pravnom fakultetu. Treba napomenuti da na 2 smjera na I ciklusu studija i 9 smjerova na II ciklusu studija, na kojima se u akademskoj 2018/19. godini nije izvodila nastava, postoje studenti apsolventi i imatrikulanti kojima su preostale obaveze polaganja ispita.

U sljedećim tabelama su dati podaci o broju studenata na UNMO u posljednjih 5 akademskih godina.

BROJ STUDENATA	1	2	3	4	5	6
AKADEMSKA GODINA	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	5 : 1
Redovni studenti I ciklusa	2457	2486	2339	2206	1845	0,75
Vanredni studenti I ciklusa	339	287	309	281	206	0,61
Studenti na daljinu I ciklusa	568	534	784	738	767	1,35
Apsolventi	345	274	268	309	443	1,28
Imatrikulanti	191	212	355	217	264	1,38
Studenti po starom sistemu	529	559	120			
UKUPNO	4429	4352	4175	3751	3525	0,80

BROJ STUDENATA	1	2	3	4	5	6
AKADEMSKA GODINA	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	5 : 1
Redovni studenti II ciklusa	148	151	139	224	199	1,34
Vanredni studenti II ciklusa	92	69	52	53	45	0,49
Studenti na daljinu II ciklusa	0	0	0	8	6	
Apsolventi	58	36	53	110	182	3,14
Imatrikulanti	27	5	29	34	75	2,78
UKUPNO	325	261	273	429	507	1,56

BROJ STUDENATA	1	2	3	4	5	6
AKADEMSKA GODINA	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	5 : 1
Studenti I ciklusa	3900	3793	4055	3751	3525	0,90
Studenti II ciklusa	325	261	273	429	507	1,56
Studenti III ciklusa				16	10	
Studenti po starom sistemu	529	559	120			
UKUPNO	4754	4613	4448	4196	4042	0,85

Iz priloženih i analiziranih podataka, vidljiv je trend smanjenja ukupnog broja studenata, a naročito na I ciklusu studija. Uvidom u podatke o broju studenata koji prvi put upisuju prvu godinu I ciklusa studija, onda podaci prikazani u narednoj tabeli oslikavaju teško stanje u kojem se nalazi UNMO.

BROJ STUDENATA	1	2	3	4	5	6
AKADEMSKA GODINA	2014/15	2015/16	2016/17	2017/18	2018/19	5 : 1
Redovni studenti	967	977	748	623	450	0,47
Vanredni studenti	60	76	83	58	44	0,73
Studiranje na daljinu	236	225	186	201	164	0,69
UKUPNO	1263	1278	1017	882	658	0,52

Prilikom analize broja upisanih studenata, osim evidentnog trenda smanjivanja broja studenata, Komisija je primijetila i pojavu da se prilikom pokretanja III ciklusa studija, odmah u prvoj godini, kandidati upisuju na sve tri godine studija. Tako je iz priloženih podataka o broju studenata na III ciklusu studija Evropsko pravo na Pravnom fakultetu, u akademskoj 2017/18. godini, kada je studij samo počeo s radom, u prvu godinu upisalo 9 studenata, u drugu 6, a u treću 1 student.

Na ovom mjestu Komisija ističe jednu od slabosti UNMO koja se ogleda u tromosti provođenja promjena. Kao dva primjera se mogu uzeti činjenice da osnovni strateški dokument datira još iz 2009. godine, dok je Odbor za kvalitet imenovan još 2011. godine.

4. Kriteriji za akreditaciju visokoškolskih ustanova

4.1 Politika osiguranja kvaliteta

Kriterij 4.1.1. VŠU definira svoju viziju i misiju kojima djelotvorno vodi svoje aktivnosti. Vizija i misija su izrađene i revidirane u konsultacijama s relevantnim zainteresiranim stranama i javno su dostupne.

UNMO je u konsultacijama s relevantnim zainteresiranim stranama izradio dokument pod nazivom Osnove strategije razvoja UNMO, koji je 8.10.2009. godine usvojio Savjet Univerziteta (Savjet Univerziteta je u današnjoj terminologiji Senat Univerziteta) svojom Odlukom broj 100–1–1133/09. Misija UNMO, definirana Strategijom, je organizirati širok spektar obrazovnih procesa različitih sadržaja i nivoa te obavljati teorijski, primijenjeni i razvojni naučnoistraživački rad, te postati jedan od predvodnika u obrazovanju mladih kadrova potrebnih za razvoj privrede i društva na gravitacionom području, kao i za unapređenje kulturnog i društvenog razvoja regije i zemlje. Osim misije, Strategijom su definirani i vizija i razvojni pravci UNMO, u skladu s kojima UNMO prati provođenje planiranih aktivnosti. Strategija je publicirana i javno dostupna, ali bi na web stranici UNMO trebalo jasno istaknuti misiju i viziju UNMO. Akademska zajednica, uz aktivno učešće svih aktera, treba da vodi računa da strategijom budu obuhvaćeni svi kriteriji s ocjenama i indikatorima datim u samoevaluacijskim izvještajima, s posebnim akcentom na pravilno definiranje ključnih indikatora ispunjenosti koji odgovaraju svrsi strategije.

Kriterij 4.1.2. VŠU ima djelotvoran sistem i procedure za provođenje, praćenje i dalji razvoj svoje strategije i akcionih planova. VŠU izrađuje i redovno revidira svoju strategiju, u konsultacijama sa svim relevantnim zainteresiranim stranama. Strategija se formalno usvaja i javno je dostupna. Ona se odnosi na nastavni proces, istraživački rad/razvoj umjetnosti i doprinos razvoju društva, uključujući konkretne i ostvarive strateške ciljeve i aktivnosti VŠU.

Kako je postojeći strateški dokument iz 2009. godine već „na izmaku“, a uzimajući u obzir izmijenjene okolnosti, UNMO je započeo proces izrade novog strateškog dokumenta. Na snazi je nova i izmijenjena zakonska i normativna regulativa, što je posljedica usvajanja Zakona o visokom obrazovanju u HNK, Kriterija za akreditaciju VŠU i studijskih programa u BiH, te Pravilnika o akreditaciji VŠU i studijskih programa u HNK. UNMO nakon integracije radi i djeluje u novom kontekstu. Iako je u skladu s nabrojanim novonastalim okolnostima, uzimajući u obzir i preporuke iz prethodnog procesa akreditacije, UNMO trebao mnogo ranije krenuti u revidiranje postojećeg strateškog dokumenta, Senat je ipak 16.2.2016. godine, pod brojem 101–291/16, donio Odluku o imenovanju projektnog tima za izradu Strategije razvoja UNMO 2019–2024. U sastav tima su imenovani nastavnici: prof. dr. Suzana Bubić, prof. dr. Ibro Popić (zamijenjen s doc. dr. Azra Bajramović), prof. dr. Elvir Zlomušica, prof. dr. Asim

Peco i doc. dr. Emina Junuz, te referent za osiguranje kvaliteta i ECTS Alim Abazović. Primjetno je da u projektnom timu nisu uključeni predstavnici studenata, administrativnog osoblja te vanjskih relevantnih zainteresiranih strana. Do posjete Komisije UNMO, proces usvajanja novog strateškog dokumenta još nije priveden kraju. U toku posjete, predstavnici UNMO su upoznali Komisiju s poduzetim aktivnostima u cilju njegovog usvajanja, i istakli da su u njegovoj pripremi bile uključene sve relevantne zainteresirane strane, te da su održane i javne rasprave.

Kriterij 4.1.3. VŠU ima formalno definiranu i javno dostupnu politiku i procedure za unutrašnje osiguranje kvaliteta, koje obuhvataju i jasne odgovornosti. Te procedure su u skladu sa strategijom VŠU.

UNMO je svoj put kroz građenje i širenje kulture kvaliteta nastojao jasnije odrediti Deklaracijom o kvalitetu koja glasi: „UNMO, kao nastavno–naučna, naučnoistraživačka, umjetničko–istraživačka i stručna institucija služi građanima HNK, Bosni i Hercegovini i svijetu. Kroz nastavu i nastavne programe, naučnoistraživačke, umjetničko–istraživačke i stručne aktivnosti i kontinuirano traganje za znanjem, svi zaposlenici rade i stalno će raditi na održavanju i unapređenju kvaliteta nastavnog, naučnoistraživačkog i umjetničko–istraživačkog procesa, kao i na primjeni naučnih rezultata u praksi, u cilju zadovoljenja potreba i očekivanja svih zainteresiranih subjekata. Svi zaposlenici su upoznati s ovom deklaracijom i prihvataju je kao izraz kolektivnog opredjeljenja na kontinuiranim nastojanjima za unapređenje vlastitih doprinosa općem dobru.“ Kao osnovu za projektovanje postupaka razvoja svih procesa rada na UNMO, a u skladu s pozitivnim zakonskim propisima, Senat je 25.4.2013. godine usvojio dokument Politika kvaliteta UNMO (https://www.unmo.ba/media/1161/politiku_kvaliteta_univerziteta_-_dzemal_bijedic_u_mostaru.pdf), koji propisuje da svi organi upravljanja Univerziteta obezbjeđuju razumijevanje, primjenu i održavanje politike kvaliteta na svim organizacionim nivoima UNMO, a da je pravo i obaveza svih zaposlenih na UNMO da provode politiku kvaliteta i unapređuju kvalitet. Organizacijska i upravljačka struktura, što je u Izveštaju o samoevaluaciji shematski prikazano, definirane su Statutom i Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta na UNMO (<https://www.unmo.ba/media/1620/pravilnik-o-unutra%C5%A1njoj-organizaciji-i-sitematizaciji-radnih-mjesta.pdf>). Organizacionu strukturu sistema kvaliteta na UNMO čine Odbor za kvalitet Univerziteta i Kancelarija za osiguranje kvaliteta (jedna od službi Sekretarijata), zajedno s osobama na fakultetima i multidisciplinarnim studijima koje su zadužene za osiguranje kvaliteta, a predstavljena je shematski. Odbor za kvalitet Univerziteta je formiran 12.1.2011. godine Odlukom Senata broj 101–1–47/11. U sastav Odbora su ušli prorektori, prodekani, generalni sekretar, te predstavnici Kancelarije za osiguranje kvaliteta i Unije studenata. Sastav Odbora od tada nije mijenjan, iako neki njegovi članovi već duže vrijeme nisu na Univerzitetu, niti imaju status koji su imali na dan imenovanja. Iako UNMO ima unutrašnje osiguranje kvaliteta uređeno normativnim aktima, te postoji organizirana

struktura sistema kvaliteta, dinamika implementacije je sporija. Jedan od bitnih razloga je što Kancelarija za osiguranje kvaliteta, kao koordinator na nivou UNMO, koju čini samo jedna osoba, ne raspolaže dovoljnim kapacitetima za kvalitetno funkcioniranje sistema osiguranja kvaliteta na VŠU veličine UNMO. Univerzitet ima formalno definisanu politiku i procedure za unutrašnje osiguranje kvaliteta, ali se većinom aktivnosti svode na formalizaciju, a u manjoj mjeri na suštinu i stvarno funkcioniranje sistema unutrašnjeg osiguranja kvaliteta.

Kriterij 4.1.4. Unutrašnje osiguranje kvaliteta koristi mišljenja unutrašnjih i vanjskih zainteresiranih strana, te podatke iz informacionih i sistema za praćenje i evaluacije.

UNMO prikuplja mišljenja unutrašnjih zainteresiranih strana, međutim potrebno je intenzivirati saradnju s vanjskim zainteresiranim stranama u postupku jačanja osiguranja kvaliteta. Jedan od načina prikupljanja mišljenja unutrašnjih zainteresiranih strana je anketiranje. Neki od ključnih nedostataka u procesu anketiranja na UNMO su što se vrši anketiranje samo studenata, anketiranje se odnosi samo na kvalitet izvođenja nastave, te se sve to provodi vrlo rijetko. U periodu koji je obuhvaćen Izvještajem o samoevaluaciji, rađene su samo dvije takve ankete, i to za zimski semestar akademske 2015/16. godine i za ljetni semestar akademske 2017/18. godine. Analizirajući zapisnike sa sjednica Senata i naučno-nastavnih vijeća, te u razgovorima s ciljnim grupama, Komisija je došla do saznanja da je u anketama mali broj studenata uzeo učešća. Podaci iz informacionih sistema se prikupljaju, ali kako na UNMO ne postoji jedinstven informacioni sistem, a postojeći po fakultetima nije razvijen u dovoljnoj mjeri, to je otežano podatke prikupljati na unificiran način, pa je i njihova primjena otežana. U tom smislu je potrebno dodatno raditi na unapređenju aktivnosti usmjerenih na prikupljanje, razmjenu i korištenje prikupljenih podataka.

Kriterij 4.1.5. Sistem unutrašnjeg osiguranja kvaliteta je usmjeren ka stalnom unapređenju VŠU i pruža podršku poboljšanju nastavnog procesa, istraživačkog rada/razvoja umjetnosti, doprinosu razvoju društva i upravljačkim i administrativnim procesima.

Iako su na UNMO definisane i usvojene pojedine procedure kojima se definira način uspostavljanja, organizacije i implementacije procesa unutrašnjeg osiguranja kvaliteta, neophodna je njihova kontinuirana i detaljna razrada i unapređenje. Procedure za koje se kroz praksu primijetilo da nedostaju, neophodno je definirati i formalno usvojiti. Kao jednu od mjera za osiguranje kvaliteta u nastavnom procesu, Senat je 29.6.2018. godine usvojio Pravilnik o kontroli izvođenja nastave na organizacionim jedinicama i studijskim programima UNMO (https://www.unmo.ba/media/1185/pravilnik_o_kontroli_nastave_-_dzemal_bijedic_u_mostaru.pdf). Budući da sistem osiguranja kvaliteta predstavlja jednu cjelinu, on treba da bude usmjeren na unapređivanje i povezivanje nastavnog procesa, istraživačkog rada, te upravljanja i administracije, a ne da bude samo fokusiran na kvalitet nastavnog procesa. Iz razgovora s ciljnim grupama, a naročito studentima sva tri ciklusa studija, Komisija je došla

do saznanja da anketiranje, ne samo da se provodi rijetko, s malim obuhvatom studenata, nego je i neprimjetan uticaj rezultata i provedenih analiza na nastavni proces. Studenti ne primjećuju usmjerenost tih procesa niti na poboljšanje nastavnog procesa, niti uopće na unapređenje bilo kakvog segmenta života i rada na nivou VŠU. Iako se na Univerzitetu održavaju predavanja i radionice koje direktno ili indirektno tretiraju tematiku osiguranja kvaliteta, te Kancelarija za osiguranje kvaliteta u saradnji s prorektorom za naučno–nastavna pitanja promovira ideju kvaliteta među studentima, zaposlenima i saradnicima, evidentno je da te aktivnosti treba intenzivirati i kvantitativno i kvalitativno, te da obuhvat u ciljnim skupinama bude što veći. Promoviranje politike kvaliteta treba provoditi redovno, ali je pored svega neophodno da se podaci i rezultati kontinuirano prikupljaju, obrađuju i analiziraju, a zaključci, smjernice i preporuke, u skladu s tim, implementiraju u svim segmentima života i rada Univerziteta.

Kriterij 4.1.6. VŠU ima strategiju za međunarodne aspekte rada koja je usklađena sa strategijom ustanove i u kojoj je dat pregled njenih međunarodnih aktivnosti kao što su međunarodni projekti, bilateralni sporazumi, zajednički programi, itd.

Nosilac i koordinator aktivnosti na polju, ne samo međunarodne, nego i međuuniverzitetske saradnje je Kancelarija za međunarodnu i međuuniverzitetsku saradnju, koja je jedna od službi Sekretarijata. U Kancelariji je zaposlena jedna osoba, ali je Kancelarija kadrovski ojačana studentima koji su angažirani po ugovoru o djelu. Senat je 27.11.2014. godine usvojio Procedure međunarodne i međuuniverzitetske saradnje na UNMO (https://www.unmo.ba/media/1172/procedure_medjunarodne_i_medjuuniverzitetske_saradnje_-_univerzitet_dzermal_bijedic_u_mostaru.pdf). U cilju razvoja i poboljšanja međunarodnih aspekata rada, Senat je imenovao projektni tim za izradu strategije internacionalizacije UNMO. Tim, u čiji su sastav ušli rektor, prorektor za međunarodnu saradnju, generalni sekretar, referenti za međunarodnu saradnju i za osiguranje kvaliteta, te student, pripremio je a Senat na svojoj sjednici 22.2.2018. godine usvojio dokument pod nazivom Strategija internacionalizacije UNMO: 2018–2023. (https://www.unmo.ba/media/1182/strategija_internationalizacije_-_univerzitet_dzermal_bijedic_u_mostaru.pdf) Usvojena strategija je usklađena, ne samo s postojećim strateškim dokumentom, nego i sa strateškim dokumentom koji je u pripremi. U Strategiji je na osnovu napravljene analize sačinjen akcioni plan te su eksplicitno navedeni indikatori uspješnosti, što implicira da je kompletan sistem internacionalizacije djelotvoran i da pruža podršku poboljšanju svih segmenata u radu i razvoju Univerziteta. UNMO je aktivni član u sljedećim mrežama: EUA, UniAdrion, IUCDubrovnik, AINSEE, Europa World of Learning, BUA i Rektorskom forumu univerziteta jugoistočne Evrope i zapadnog Balkana. U okviru Erasmus Mundus Akcije 2, UNMO je bio član 4 mreže: TECH WB, SUNBEAM, SIGMA A i EUROWEBplus. U okviru Erasmus+ ICM učestvuje u 25 projekata mobilnosti, a u okviru Mevlana programa razmjene ima

potpisane programe sa 11 visokoškolskih institucija u Turskoj. Postoji saradnja sa 38 visokoškolskih institucija u Evropi i van nje.

Ocjena ispunjenosti kriterija

Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru prvi kriterij Politika osiguranja kvaliteta **znatno ispunjava**.

Preporuke

- Što prije i što kvalitetnije privesti kraju aktivnosti oko usvajanja strategije, imajući u vidu principe kojih se treba pridržavati, i od njih ne odustajati: uključiti sve zainteresirane i relevantne aktere, kako unutrašnje tako i vanjske (studente, nastavno osoblje, menadžment, Upravni odbor, administrativno i tehničko osoblje, predstavnike privrede i tržišta rada, alumni), jasno definirati strateške ciljeve, uzimajući u obzir da budu realni i provodivi, te da ih nema previše, a javne rasprave i prezentaciju strategije i strateških pravaca provoditi što obuhvatnije.
- Nacrt/prijedlog strategije postaviti na web i otvoriti javni poziv svim stranama za davanje mišljenja.
- Izraditi detaljnije planove aktivnosti i njihovog praćenja, što preciznije odrediti odgovorne osobe i nosioce aktivnosti, definirati rokove, te kontinuirano i periodično analizirati i revidirati ciljeve, planove i njihovu realizaciju.
- Kao alat za praćenje realizacije, kako bi se planirali i pratili učinci koji se ostvaruju, koristiti ključne indikatore performansi (KPI – Key Performance Indicators), te aktivno koristiti software za KPI.
- Izrada izvještaja o provođenju strategije treba biti kontinuirana i redovna na godišnjem nivou. Izvještaji trebaju biti usvojeni od strane Senata i Upravnog odbora kao zvanični dokumenti UNMO, te trebaju biti prezentirani svim zainteresiranim stranama.
- Strategiju je potrebno objaviti na web stranici UNMO, a u cilju boljeg pozicioniranja UNMO u međunarodnim okvirima, potrebno je strategiju na webu objaviti i na engleskom jeziku.
- SWOT analize provoditi češće i s većom bazom ispitanika u cilju definiranja ključnih indikatora kvaliteta, a u skladu s tim strategiju konkretizirati na samu instituciju.
- Viziju i misiju javno istaknuti na web stranici UNMO.
- Izraditi metodologije evaluacija.
- Anketiranje provoditi kontinuirano i u kraćim vremenskim intervalima – nakon svakog semestra.
- U procesu anketiranja, anketna pitanja trebaju da obuhvate, ne samo nastavni proces, nego i sve ostalo što je vezano za život i rad UNMO (fizički resursi, administracija,

menadžment, studentske službe, biblioteka, informacijski sistem). Samoevaluaciju i evaluaciju kompletnog nastavnog procesa, naučno–istraživačkog rada, upravljačkih struktura i administracije treba provoditi kontinuirano.

- Anketirati treba, osim studenata, i zaposlenike univerziteta, kako nastavno tako i nenastavno osoblje.
- Nastaviti razvijati i primjenjivati započeti pilot projekat elektronskog anketiranja, uz iznalaženje načina za što veći obuhvat anketiranih osoba.
- Analize podataka i rezultata anketiranja treba provoditi, kako na nivou NNV-a, tako i na Senatu, uz obavezno formaliziranje preporuka za poboljšanje. Preporuke trebaju da sadrže akcioni plan u kojem su vidljivi ciljevi, akteri i rokovi.
- Osigurati dovoljno jaku vezu između analiza dobijenih kroz sistem osiguranja kvaliteta s konkretnim upravljačkim aktivnostima na određivanju i provođenju mjera za poboljšanje stanja.
- U procese analize dobijenih podataka i rezultata aktivnije uključiti Uniju studenata.
- Nastaviti promovirati ideju, značaj i politiku osiguranja kvaliteta kontinuirano, češće i uključivanjem većeg broja aktera.
- Nastaviti kontinuirano raditi na podizanju svijesti o važnosti osiguranja kvaliteta i efekata koje taj proces ima na kompletan rad institucije.
- Uključiti vanjske sudionike u sistem osiguranja kvalitete.
- Strategiju kvaliteta ugraditi u strategiju razvoja UNMO.
- Formirati timove za osiguranje kvaliteta na fakultetima.
- Kadrovski proširiti kapacitete Kancelarije za osiguranje kvaliteta.
- Kancelarija za osiguranje kvaliteta, i općenito segment osiguranja kvaliteta (QA), treba imati svoj samostalan prostor (podstranicu) na web stranici UNMO, uređen na jednom od službenih jezika u BiH i engleskom jeziku, s postavljenim linkovima na web stranicama svih fakulteta na UNMO.
- Izmijeniti i dopuniti sastav Odbora za kvalitet.

4.2 Izrada i odobravanje programa

Kriterij 4.2.1. VŠU ima uspostavljene procedure za kreiranje i usvajanje studijskih programa koje su u skladu sa strategijom.

Na UNMO je, u skladu s bolonjskim načinom studiranja, uspostavljen trociklični sistem studiranja. U primjeni su oba modela, i to 3+2+3 i model 4+1+3. Od akademske 2005/06. godine je na UNMO uveden ECTS i primjenjuje se kontinuirano. Studij na sva tri ciklusa se organizira i izvodi u skladu sa Zakonom o visokom obrazovanju u HNK (Zakon bi trebalo objaviti na web stranici UNMO) i Statutom UNMO, a organizacija i izvođenje studija su pobliže uređeni pravilima studiranja.

Popis studijskih programa/smjerova koji se mogu izučavati na UNMO, objavljeni su na web stranici UNMO na bosanskom (<https://www.unmo.ba/ba/univerzitet/studijski-programi/>) i engleskom jeziku (<https://www.unmo.ba/en/university/study-programs/>). Na web stranicama fakulteta su uglavnom objavljeni nastavni planovi (na bosanskom jeziku) studijskih programa/smjerova koji se mogu izučavati na UNMO, a u znatno manjoj mjeri su objavljeni kompletni programi/silabusi.

Pravila studiranja na prvom ciklusu studija/dodiplomskom studiju na UNMO (https://www.unmo.ba/media/1152/pravila_studiranja_na_i_ciklusu_-_univerzitet_dzermal_bijedic_u_mostaru.pdf) i Pravila studiranja na drugom ciklusu studija/diplomskom studiju na UNMO (https://www.unmo.ba/media/1153/pravila_studiranja_na_ii_ciklusu_-_univerzitet_dzermal_bijedic_u_mostaru.pdf) Senat je usvojio 1.10.2015. godine, a Pravila studiranja na trećem ciklusu studija i sticanja zvanja doktora nauka na UNMO (https://www.unmo.ba/media/1154/pravila_studiranja_iii_ciklusa_-_univerzitet_dzermal_bijedic_u_mostaru.pdf) Senat je usvojio 30.11.2017. godine. U cilju organiziranja multidisciplinarnih univerzitetskih studija, koji se na UNMO organiziraju na sva tri ciklusa studija, Senat je 28.1.2016. godine usvojio Pravilnik o organizovanju multidisciplinarnih i posebnih studija na UNMO (https://www.unmo.ba/media/1178/pravilnik_o_multidisciplinarnim_studijima_-_univerzitet_dzermal_bijedic_u_mostaru.pdf).

U cilju standardizacije postupka za izradu i usvajanje novih studijskih programa, rektor je 7.5.2018. godine, Odlukom broj 101–1–1119/18, imenovao komisiju za izradu procedura, na čijem je čelu prorektor za naučno–nastavna pitanja. Senat je 25.10.2018. godine usvojio Proceduru za izradu i usvajanje novog studijskog programa na UNMO (https://www.unmo.ba/media/1698/procedure_za_usvajanje_novih_studijskih_programa.pdf), kojom se pobliže uređuje sistem odgovornosti i rokovi prilikom izrade i usvajanja novih studijskih programa na UNMO, te se utvrđuje sadržaj elaborata o opravdanosti izvođenja novog studijskog programa. Ovlašteni predlagači za izradu novog studijskog programa su nastavnici i saradnici koji učestvuju u izvođenju nastave na organizacionoj jedinici, nastavnici i saradnici koji učestvuju u izvođenju nastave na Univerzitetu, studentski predstavnici organizacione jedinice i Univerziteta, rukovodstvo organizacione jedinice i Univerziteta, predstavnici partnerskih organizacija i udruženja s kojima Univerzitet ima potpisane ugovore o saradnji. Kako bi se obezbjedili i formalni uvjeti za analiziranje i uspješno provođenje rezultata analiza za kontinuirano unapređenje studijskih programa, Senat je 27.12.2018. godine usvojio Procedure za inoviranje i vrednovanje studijskog programa (<https://www.unmo.ba/media/1265/procedura-inoviranje-i-vrednovanje-studijskih-programa.pdf>) kojima se normira postupak izmjena, dopuna i vrednovanja postojećih studijskih programa s ciljem osiguranja potrebnog nivoa kvaliteta. Procedurama se definiraju i propisuju dokumentovanje: načina, nadležnosti, odgovornosti, redoslijeda, rokova za redovno praćenje, pregled, preispitivanje, izmjene, dopune, inoviranje i vrednovanje studijskih programa na UNMO. Pored nastavnog osoblja i studenata na UNMO, predlagači izmjena i dopuna studijskih programa mogu biti i predstavnici privrede i prakse s kojima Univerzitet ili neka

njegova organizaciona jedinica ima potpisan ugovor o saradnji ili usko saraduje. Sastavni dio Procedura su i sljedeća tri obrasca: Opis izmjena i dopuna studijskog programa, Prijedlog inoviranog nastavnog plana, te Finansijska analiza. Iako je VŠU i do sada usvajala, analizirala, inovirala i poboljšavala studijske programe, usvajanjem navedenih procedura, sve aktivnosti na tom planu su formalizirane, čime je kompletan posao olakšan, a ostvarene su sve pretpostavke za kvalitetnije funkcioniranje sistema. Ipak, treba imati na umu, iako postoje kvalitetne pretpostavke, koje su ostvarene kroz formalno uspostavljene procedure za kreiranje i usvajanje studijskih programa, te njihovo inoviranje, kojima se osiguravaju planirani ishodi učenja i korištenje ECTS, analiziranje i procjenjivanje kvaliteta, te usklađenosti s tržištem rada i znanja, treba ih provoditi kontinuirano i u kraćim vremenskim intervalima. Članom 132 stav 5 Statuta je propisano da primjenu nastavnih planova i programa prati Senat koji je dužan svake 4 godine od početka njihove primjene pokrenuti postupak za njihovo cjelovito preispitivanje i unapređivanje.

Kriterij 4.2.2. VŠU ima uspostavljene procedure kojima osigurava da su planirani ishodi učenja i korištenje sistema kredita izraženih kroz ECTS bodove u skladu s važećim kvalifikacionim okvirom, da se primjenjuju na sve studijske programe, te da su predviđene prilike za sticanje znanja i vještina van ustanove.

U studijskim programima/nastavnim programima/silabusima, koji su izrađeni u skladu sa Statutom i pravilima studiranja na sva tri ciklusa, te poštuju principe koji su navedeni u Proceduri za izradu i usvajanje novog studijskog programa, nalaze se ishodi učenja, koji jasno opisuju znanja, vještine i kompetencije koje bi student trebao posjedovati po završetku studija. Opterećenje studenta je opisano kroz broj sati predavanja, broj sati vježbi i ukupan broj sati potrebnih studentima za polaganje ispita. Na osnovu toga određena je bodovna vrijednost ECTS-a za svaki predmet. Jednom ECTS bodu odgovara od 25 do 30 sati rada studenta, dok je ukupno opterećenje studenta u jednom semestru oko 30 ECTS bodova, iako je Zakonom o visokom obrazovanju u HNK propisano da je ono tačno 30 ECTS bodova, dok je na godišnjem nivou tačno 60 ECTS bodova. U analiziranim silabusima je primjetno da procjenjivanju studentskog opterećenja nije posvećeno dovoljno pažnje. Pregledom silabusa, utvrđeno je da na mnogim mjestima nije popunjena rubrika s brojem sati potrebnih studentima za polaganje ispita ili je pogrešno popunjena, na način da je taj broj sati formiran kao zbir sati predavanja i vježbi bez uzimanja u obzir sati potrebnih studentu za učenje i izvršavanje obaveza koje se stavljaju pred njega, tako da je nejasno kako je uopće za te predmete utvrđena bodovna vrijednost ECTS-a. Također je primjetno da postoje predmeti koji s različitim brojem sati opterećenja imaju istu bodovnu vrijednost, kao i da postoje predmeti s jednakim brojem sati opterećenja koji imaju različitu bodovnu vrijednost. Iz razgovora s predstavnicima akademskog osoblja je utvrđeno da im postupak i procedura procjene broja sati potrebnih studentima za polaganje ispita nije u potpunosti jasna, te da bi trebalo provesti potrebne aktivnosti na rješavanju tog problema kako bi alociranje ECTS bodova predstavljalo realnu

procjenu studentskog opterećenja na svakom pojedinom predmetu. Iako je pojedinim studijskim programima predviđeno sticanje znanja i vještina van UNMO, predstavnici studenata, alumnija i tržišta rada su istakli da je to u nedovoljno, te da bi u procesu inoviranja nastavnih planova i programa trebalo posvetiti veću pažnju zastupljenosti aktivnostima kojima bi se znanje i vještine sticale i van Univerziteta, kako na kvalitetniji način, tako i kvantitativnim povećanjem zastupljenosti takvih aktivnosti u cjelokupnom nastavnom procesu.

Ocjena ispunjenosti kriterija

Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru drugi kriterij Izrada i odobravanje programa **potpuno ispunjava**.

Preporuke

- Analiziranje i procjenjivanje kvaliteta studijskih programa/nastavnih programa i silabusa i njihove usklađenosti s tržištem rada i znanja vršiti kontinuirano i u kraćim vremenskim intervalima.
- Jačanjem saradnje s poslodavcima omogućiti kvalitetnije i kvantitativno veće prilike za sticanje znanja i vještina van Univerziteta.
- Definirati indikatore i pokazatelje kojim se definiraju potrebe za kreiranjem i usvajanjem novih i izmjenama postojećih studijskih programa kojima se osiguravaju planirani ishodi učenja.
- Organizirati radionice za preciznu i jasnu izradu silabusa, s posebnim akcentom na procjenjivanje ukupnog studentskog opterećenja i određivanje ishoda učenja.
- Kontinuirano prikupljati podatke i o kvaliteti alociranja ECTS bodova, a u skladu s rezultatima vršiti potrebne korekcije.
- Uskladiti opterećenost studenta izraženu ECTS bodovima u semestru s članom 103 stav (c) alineja (2) Zakona o visokom obrazovanju u HNK.
- Provesti aktivnosti na formalnom ujednačavanju obrazaca studijskih programa/nastavnih programa/silabusa na nivou UNMO.
- Nastavne programe/silabuse, a ne samo nastavne planove, objaviti na web stranicama fakulteta na jednom od službenih jezika u BiH, a po mogućnosti i na engleskom.

4.3 Učenje, podučavanje i vrednovanje usmjereni na studenta

Kriterij 4.3.1. VŠU primjenjuje procedure kojima se garantuje pravičan, transparentan i dosljedan način ocjenjivanja studenata i kojima se predviđa mogućnost žalbi studenata. Procedure su formalizovane i javno su dostupne.

Na UNMO postoje procedure koje osiguravaju fer, transparentno i konzistentno ocjenjivanje studenata, a provode se u praksi. Formalizirane su Zakonom o visokom obrazovanju u HNK, Statutom, Pravilima studiranja na prvom ciklusu studija (pravila studiranja na drugom i trećem ciklusu studija ne tretiraju problematiku ocjenjivanja), a uvjeti i načini polaganja ispita su pobliže uređeni Pravilnikom o načinu polaganja ispita i ocjenjivanju studenata na UNMO (https://www.unmo.ba/media/1166/pravilnik_o_nacinu_polaganja_ispita_i_ocjenjivanju_studenata_-_univerzitet_dzermal_bijedic_u_mostaru.pdf), koji je Senat usvojio 27.3.2014. godine. Normativnim aktima je predviđeno da student, na osnovu bodova ostvarenih na predispitnim obavezama i bodovima ostvarenih na završnom ispitu, za određeni predmet može osvojiti najviše 100 bodova, a da u strukturi ukupnog broja bodova, koja mora biti opisana u planu rada za dati predmet, najmanje 50% bodova mora biti predviđeno za predispitne obaveze. Ocjenjivanje se vrši u skali od 5 do 10, gdje je najniža prolazna ocjena 6. Propisani minimalan broj bodova potrebnih za prolaznu ocjenu je 55, što treba promijeniti uvodeći skalu u postocima. Student koji je tri puta polagao ispit iz istog predmeta i dobio ocjenu 5, svaki naredni put ispit polaže pred komisijom od tri člana koju imenuje dekan.

Prema članu 140 Statuta student ima pravo uvida u bodovanje i pravo prigovora na bodovanje predispitnih obaveza, kao i na rezultate završnih, popravnih i dodatnih popravnih ispita, prema postupku utvrđenom pravilima studiranja. Pravila studiranja na prvom ciklusu studija imaju razrađen postupak, dok u pravilima studiranja na drugom i trećem ciklusu to nedostaje. Međutim, postupak je razrađen u Pravilniku o polaganju ispita i ocjenjivanju studenata, gdje su opisani postupci prigovora, kako na prolaznu tako i na neprolaznu ocjenu, te na nepravilnosti na ispitu.

Procedure su javno dostupne, studentima poznate, a prema riječima studenata do sada nije bilo problema u njihovoj primjeni. Jedini prigovor studenata je na pojedinačne slučajeve odstupanja od distribucije bodova na predispitnim obavezama i završnom ispitu.

Student može u jednom danu polagati samo jedan završni ispit. Raspored ispita za predmete iz zimskog semestra se objavljuje do 1. novembra, do 1. aprila za predmete iz ljetnog semestra, a do 1. jula za septembarski ispitni rok. Apsolventski rokovi se objavljuju do 1. oktobra. Statutom i Pravilima studiranja na prvom ciklusu studija je propisano da se završni ispit u organizira u 16. sedmici u semestru. Student koji ne pristupi završnom ispitu ili ne ostvari ukupan broj bodova dovoljan za prolaznu ocjenu, može pristupiti popravnom ispitu iz datog predmeta. Statutom je predviđeno da između završnog i popravnog ispita mora proći bar 4 sedmice, dok je Pravilima studiranja na prvom ciklusu taj rok suprotan statutarnoj odredbi i iznosi 2 sedmice. Osim rokova za polaganje ispita, koji su propisani Statutom i Pravilima studiranja na prvom ciklusu, Senat studentima odobrava, uz plaćanje od 80KM po

ispitu, dopunske ispitne rokove u junsko/julskom ispitnom terminu za predmete iz zimskog semestra, te u septembru dopunski ispitni rok za predmete iz oba semestra. Iako postojanje dopunskih ispitnih rokova nije propisano ni Statutom ni drugim aktima, plaćanje takvih ispita je regulirano Odlukom o visini troškova školarine i drugih usluga za studente UNMO, koju je pod brojem 100-2548/18 donio Upravni odbor 31.10.2018. godine (https://www.unmo.ba/media/1176/odluka_o_visini_troskova_skolarine_univerzitet_dzemal_bijedic_u_mostaru.pdf).

Kriterij 4.3.2. VŠU podstiče aktivan angažman studenata u procesima upravljanja.

Zakonom o visokom obrazovanju je propisano da su najmanje 15% članova Senata i naučno-nastavnog vijeća fakulteta predstavnici studenata, koje bira studentsko predstavničko tijelo. U skladu s tim, a uzimajući u obzir broj članova Senata, Statutom je propisano da u Senat ulaze 3 predstavnika studenata, dok je broj predstavnika studenata u naučno-nastavnim vijećima fakulteta različit od fakulteta do fakulteta, ali iznosi najmanje 15% ukupnog broja članova NNV-a. Studentske predstavnike u Senatu i NNV-u, na mandat od jedne akademske godine, bira Unija studenata. Studenti su jednakopravni članovi Senata i NNV-a, ali prema članu 7.16 Poslovnika o radu Senata (https://www.unmo.ba/media/1147/poslovnik_o_radu_senata_-_univerzitet_dzemal_bijedic_u_mostaru.pdf) ne glasaju prilikom donošenja odluka o izborima u akademska zvanja i odluka o imenovanju komisija za sticanja zvanja doktora nauka. Prema Izvješčaju o samoevaluaciji, ista se praksa primjenjuje i na sjednicama NNV-a, iako ne postoji pravno utemeljenje za to. Komisija je iz razgovora sa studentima sva tri ciklusa studija dobila informacije da su studenti upoznati s procedurama njihovih predstavnika, da su aktivno uzeli učešće u izborima, te da od svojih predstavnika dobijaju povratne informacije o upravljanju i radu VŠU. Komisija je uočila da su svi studentski predstavnici u Senatu i naučno-nastavnim vijećima studenti prvog ciklusa studija, o čemu su diskutirali i s predstavnicima studenata. Predstavnici studenata drugog i trećeg ciklusa su istakli nezainteresiranost za rad u navedenim tijelima na UNMO, kao i spriječenost zbog privatnih i poslovnih obaveza.

Kriterij 4.3.3. VŠU podstiče i osigurava međunarodnu mobilnost studenata i zaposlenih, te rukovodi sistemom za širenje njihovih iskustava i primjera dobre prakse.

Mobilnost studenata i zaposlenih je utemeljena u Statutu. Strategijom internacionalizacije UNMO je istaknut značaj međunarodne mobilnosti studenata i zaposlenih, jer donosi pozitivne pomake, ne samo na individualnoj, nego i na institucionalnoj i široj društvenoj razini. Osnovna načela mobilnosti dolaznih i odlaznih studenata, akademskog i administrativnog osoblja na UNMO, vrsta i trajanje mobilnosti, postupak prijave, osnovne isprave, prava i obaveze uključenih aktera, kao i druga pitanja vezana za provođenje programa mobilnosti su uređena Pravilnikom o mobilnosti, koji je donio Senat

26.10.2017. godine. Procese mobilnosti na UNMO kao koordinator vodi i administrira Kancelarija za međunarodnu i međuuniverzitetsku saradnju, kojoj podršku pružaju Kancelarija za osiguranje kvaliteta, Služba za pravne, kadrovske i opće poslove Univerziteta, te studentske službe na fakultetima. Mobilnost se u okvirima međunarodnih programa mobilnosti (ERASMUS+, ERASMUS MUNDUS, MEVLANA, CEEPUS) odvija u skladu s procedurama tih programa. Na oglasnim pločama fakulteta i Univerziteta, kao i na web stranicama, redovno se objavljuju pozivi za odlaznu mobilnost studenata i zaposlenih. Sve osobe stalno zaposlene na UNMO, kako akademsko tako i neakademsko osoblje, imaju pravo prijave na programe mobilnosti, u skladu s procedurama pojedinog programa. Za mobilnost studenata se mogu prijaviti svi redovni studenti prvog ciklusa koji su ostvarili pravo na upis u drugu godinu studija, kao i svi redovni studenti drugog i trećeg ciklusa. Prilikom odlazne mobilnosti studenata student potpisuje ugovor o učenju/stručnoj praksi na osnovu kojeg mu matična institucija vrši priznavanje ostvarenog uspjeha u studijskom programu. Odlazni student ima pravo da nakon povratka ovjeri semestar bez obaveze prikupljanja potpisa na osnovu Potvrde o sudjelovanju (Certificate of attendance) s institucije domaćina. Ako se mobilnost ostvarila bez prethodno sklopljenog ugovora o učenju/stručnoj praksi, onda dekan matičnog fakulteta, nakon konsultacija s voditeljem studijskog odsjeka, donosi odluku o priznavanju. Podaci o mobilnosti se unose u Index, matičnu knjigu i dodatak diplomu. Već je u opisu kriterija 4.1.6 dat pregled međunarodnih aktivnosti Univerziteta, a sljedeća tabela prikazuje broj osoba koje su koristile usluge mobilnosti u periodu od 2015. do 2018. godine.

VRSTA MOBILNOSTI	2015	2016	2017	2018
Odlazni studenti	20	49	49	53
Dolazni studenti	12	20	21	21
Odlazno osoblje	15	28	28	29
Dolazno osoblje	25	38	40	40
UKUPNO	72	135	138	143

Kancelarija za međunarodnu i međuuniverzitetsku saradnju jednom godišnje organizira Dan međunarodne saradnje kada se prezentiraju odlazni i dolazni programi mobilnosti. Kancelarija za svoju promociju i promociju dolazne mobilnosti također koristi dolazne studente i osoblje po njihovom povratku na matične institucije.

Ocjena ispunjenosti kriterija

Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru treći kriterij Učenje, podučavanje i vrednovanje usmjereni na studenta **potpuno ispunjava**.

Preporuke

- Revidirati pravila studiranja na drugom i trećem ciklusu studija i u njima detaljno razraditi procedure vezane za polaganje ispita i žalbe studenata.
- Statutarno i pravilima regulirati pitanje odobravanja dopunskih ispitnih rokova (u ljeto za predmete iz zimskog semestra i u septembru za predmete iz oba semestra).
- Skalu bodova potrebnih za pojedinu pozitivnu ocjenu prevesti u model s postocima umjesto modela s brojem bodova (ili propisati da je na svakom ispitu moguće ostvariti tačno 100 a ne najviše 100 bodova).
- Provesti aktivnosti među nastavnim osobljem na promociji članova normativnih akata koji tretiraju problematiku održavanja ispita i ocjenjivanja.
- Osmisliti aktivnosti i modalitete za popularizaciju uključivanja studenata drugog i trećeg ciklusa u Senat i naučno–nastavna vijeća, kako bi oni svojim iskustvom u studentskom životu i drugačijim pogledom na studentsku problematiku dali svoj puni doprinos u poboljšanju procesa na Univerzitetu, a posebno u pitanjima koja su direktno vezana za studente.
- Normativno riješiti status studentskih predstavnika u NNV-u.
- Kadrovski proširiti kapacitete Kancelarije za međunarodnu i međuuniverzitetsku saradnju.
- Kancelarija za međunarodnu i međuuniverzitetsku saradnju, i općenito segment međunarodne i međuuniverzitetske saradnje, treba imati svoj samostalan prostor (podstranicu) na web stranici UNMO, uređen na jednom od službenih jezika u BiH i engleskom jeziku, s postavljenim linkovima na web stranicama svih fakulteta na UNMO.
- Povećati broj sadržaja na engleskom jeziku na web stranicama fakulteta.
- Nastaviti pozitivne trendove svih aktivnosti na međunarodnom planu.

4.4 Upis i napredovanje studenata, priznavanje i certificiranje

Kriterij 4.4.1. VŠU osigurava adekvatne uvjete i pruža podršku akademskom napredovanju studenata, osiguravajući jednake mogućnosti.

Prema Zakonu o visokom obrazovanju u HNK, pravo na status studenta i upis na VŠU imaju sva lica koja su završila četverogodišnju srednju školu u BiH, kao i lica koja su završila četverogodišnju srednju školu u inostranstvu, uz rješenje o ekvivalenciji, odnosno nostrifikaciji. VŠU omogućuje pristup studiju stranim državljanima i licima bez državljanstva u skladu s načelima evropskog sistema visokog obrazovanja, osiguravajući studij pod istim uvjetima kao i državljanima BiH. Prema Statutu pravo na visoko obrazovanje imaju sva lica

koja ispunjavaju uvjete propisane Zakonom, bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što je spol, rasa, seksualna orijentacija, fizički ili drugi nedostatak, bračno stanje, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno, etničko ili socijalno porijeklo, veza s nekom nacionalnom zajednicom, imovina, rođenje, godine starosti ili neki drugi status.

Svi studenti, bez ikakve diskriminacije, na UNMO imaju potpuno jednaka prava i obaveze: po pitanjima vezanim direktno za nastavni proces, pri pristupu svim resursima Univerziteta, da biraju i budu birani u predstavnička tijela, da budu angažirani kao demonstratori na predmetima (https://www.unmo.ba/media/1174/pravilnik_o_angazovanju_studenata_demonstratora_-_univerzitet_dzemal_bijedic_u_mostaru.pdf), na nagrade (https://www.unmo.ba/media/1170/pravilnik_o_nagradama_za_studente_-_univerzitet_dzema_bijedic_u_mostaru.pdf), na povlastice, kao i sve ostalo što spada u domen studentskih prava i obaveza.

Pravo i uvjeti za upis na studije sva tri ciklusa je propisano Statutom i odgovarajućim pravilima studiranja. Prema pravilima studiranja na prvom i drugom ciklusu, redovni studenti su obavezni prisustvovati nastavi, vanredni studenti nisu obavezni pohađati nastavu, ali moraju izvršavati sve ostale obaveze predviđene nastavnim programima, dok se za studente koji studiraju na daljinu nastava izvodi u virtualnoj učionici u obimu od minimalno 30% od ukupnog broja nastavnih sati predviđenih za redovne studente, dok se preostali dio nastave isporučuje u digitalnom obliku. Obaveze prisustva nastavi studenata trećeg ciklusa nisu propisane ni Statutom ni Pravilima studiranja na trećem ciklusu. Uvjeti za upis naredne godine studija na studiju prvog ciklusa su propisani Statutom i Pravilima studiranja na prvom ciklusu, dok ti uvjeti nisu propisani za studij drugog i trećeg ciklusa. Procedure izbora mentora su propisane pravilima studiranja na sva tri ciklusa studija.

Kriterij 4.4.2. VŠU ustanova ima uspostavljen sistem za priznavanje kvalifikacija i perioda studiranja u skladu sa Lisabonskom konvencijom o priznavanju kvalifikacija, te prethodnog učenja.

U skladu s Konvencijom o priznavanju kvalifikacija visokoškolskog obrazovanja u evropskoj regiji (Lisabonska konvencija, Lisabon 1997.), a na osnovu Zakona o nostrifikaciji i ekvivalenciji inostranih obrazovnih isprava (Službene novine HNK, 5/05), Senat je 17.7.2018. godine usvojio Pravilnik o priznavanju stranih visokoškolskih obrazovnih isprava, kvalifikacija i perioda studiranja u cilju nastavka obrazovanja na UNMO (https://www.unmo.ba/media/1183/pravilnik_o_priznavanju_-_univerzitet_dzemal_bijedic_u_mostaru.pdf). Navedenim Pravilnikom su uređeni opći poslovi, načini, postupak, minimalni kriteriji i organi za provođenje postupka priznavanja inostranih obrazovnih isprava, perioda studija pohađanih/stečenih van BiH za potrebe obrazovanja na UNMO. Pravilnikom je obezbjeđeno da svako lice ima pravo da zatraži priznavanje svoje inostrane obrazovne isprave i perioda studija pohađanog/stečenog van BiH.

Kriterij 4.4.3. VŠU pravovremeno studentima obezbjeđuje potvrdu/uvjerenje o diplomiranju, uključujući dodatak diplomi.

Statutom je propisano da se po završetku univerzitetskih studija studentu izdaje diploma i dodatak diplomi. Savjet Univerziteta (u današnjoj terminologiji Senat) je 25.1.2011. godine usvojio Pravilnik o sadržaju javnih isprava koje izdaje UNMO. Pravilnikom su propisuje sadržaj javnih isprava koje, na osnovu službene evidencije, izdaje UNMO, te se utvrđuju grafički standardi za njihovu izradu. Iz razgovora sa referentima studentskih službi i studentima, Komisija je došla do saznanja da se sve potvrde i uvjerenja, na zahtjev studenata, izdaju u roku od jednog radnog dana, a da se uvjerenje o završetku studija (odbrana završnog i diplomskog rada, te doktorske disertacije) izdaje u roku od tri radna dana nakon pozitivno okončane odbrane. Prema Statutu, diplome svih nivoa studija se uručuju na promociji, koja se, u pravilu, organizira 14.2. na Dan Univerziteta.

Ocjena ispunjenosti kriterija

Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru četvrti kriterij Upis i napredovanje studenata, priznavanje i certificiranje **potpuno ispunjava**.

Preporuke

- U aktima propisati obaveze prisustva nastavi na trećem ciklusu studij.
- Propisati uvjete za upis na višu godinu studija na studiju drugog i trećeg ciklusa.
- Precizirati obaveze prihvatanja mentorstva na drugom i trećem ciklusu studija od strane nastavnika angažiranih u realizaciji nastavnog procesa.
- Kontinuirano vršiti analize uspjeha studenata, te davati preporuke za poboljšanje na osnovu dobijenih rezultata, s preciziranim aktivnostima, rokovima i akterima.
- Usvojiti procedure i modele za postupanje prilikom priznavanja položenih ispita u slučaju prelaska iz skale za ocjenjivanje 1–5 u skalu 5–10, te u slučaju priznavanja ispita kada je ocjena opisna.

4.5 Nastavno osoblje

Kriterij 4.5.1. VŠU zapošljava dovoljan broj akademskog osoblja.

Napravi li se detaljnija analiza podataka o broju studijskih programa/smjerova na kojima se nastava na UNMO izvodila u akademskoj 2018/19. godini, i broju studenata koji su prvi put upisali godinu, onda se dobiju sljedeći podaci. Nastava se izvodila na 34 smjera na I

ciklusu, od čega je 14 trogodišnjih i 20 četverogodišnjih. Na II ciklusu nastava se izvodila na 22 smjera, od čega je 10 dvogodišnjih i 12 jednogodišnjih. Uzimajući u obzir samo redovne studente prvog ciklusa koji su prvi put upisali studijsku godinu koju pohađaju, onda je situacija sljedeća: na 29 studijskih godina nema upisanih studenata, na 11 studijskih godina je upisano od 1 do 10 studenata, na 36 studijskih godina je upisano od 11 do 20 studenata, na 26 studijskih godina je upisano od 21 do 30 studenata, a samo na 7 studijskih godina je upisano više od 30 studenata. Analizirajući broj vanrednih studenata prvog ciklusa koji su prvi put upisali studijsku godinu koju pohađaju, onda vidimo da na 55 studijskih godina nema upisanih studenata, na 47 studijskih godina je od 1 do 10 upisanih studenata (na studijskih 16 godina samo po 1), a samo na dvije studijske godine je upisano više od 10 studenata (13 i 15). Vanrednim studentima treba dodati i studente koji na Fakultetu informacijskih tehnologija pohađaju nastavu na daljinu a čija je distribucija po studijskim godinama 0, 55, 80, 109 i 121.

Podaci iz Izvještaja o samoevaluaciji o nastavnom osoblju angažiranom u nastavnom procesu na UNMO u akademskoj 2018/19. godini su prikazani sljedećom tabelom.

	REDOVNI PROFESOR	VANREDNI PROFESOR	DOCENT	VIŠI ASISTENT	ASISTENT	UKUPNO
STALNO ZAPOSLENI	12 40,00%	52 67,53%	39 56,52%	22 51,26%	6 18,18%	131 51,98%
VANJSKI SARADNICI	18	25	30	21	27	121

Uredbom o kriterijima, standardima i normativima u visokom obrazovanju u HNK, koju je donijela Vlada HNK 5.7.2012. godine (<http://cms.monkshnk.gov.ba/Upload/Dokumenti/UREDBA%20O%20KRITERIJIMA,%20STANDARDIMA%20I%20NORMATIVI%20U%20VISOKOM%20OBRAZOVANJU%20HNK%20-%20B-d6318cb.pdf>), UNMO ima dovoljan broj nastavnika i saradnika u stalnom radnom odnosu. Zbog nedostatka vlastitog nastavnog kadra, UNMO prema Pravilniku o uslovima i načinu angažiranja saradnika s drugih VŠU na UNMO, koji je usvojio Senat 29.1.2015. godine (https://www.unmo.ba/media/1173/pravilnik_o_uslovima_i_nacinu_angazovanja_saradnika_-_univerzitet_dzermal_bijedic_u_mostaru.pdf), angažira gostujuće nastavno osoblje. Iako je prethodno navedena ispunjenost standarda formalno zadovoljavajuća, ona predstavlja i jednu od slabosti Univerziteta. Nastavnici i saradnici su u većem broju slučajeva preopterećeni, što je još popraćeno i relativno malim primanjima nastavnika i saradnika. Kako je opstanak i razvoj svake VŠU u direktnoj vezi s kvalitetnim nastavnim i istraživačkim kadrom, to je, osim relativno malog broja zaposlenog nastavnog kadra na UNMO, još jedna zabrinjavajućih činjenica ta da je

očigledan veliki nedostatak saradnika u stalnom radnom odnosu, a posebno asistenata. Od 33 asistenta u nastavnom procesu, samo je njih 6 (18,18%) u stalnom radnom odnosu. UNMO u nastavni proces, u skladu članom 208.3 Statuta, angažira i stručnjake iz prakse. U akademskoj 2018/19. godini je bilo angažirano 25 stručnjaka iz prakse, na osnovu Odluke o angažmanu stručnjaka iz prakse, koju je donio Senat 5.9.2018. godine pod brojem 101–2049/18 (https://www.unmo.ba/media/1184/odluka_o_angazmanu_strucnjaka_iz_prakse.pdf). Kvalitet i svrsishodnost navedene Odluke bi tijela Univerziteta trebala analizirati u dva segmenta. Jedan segment je angažman u nastavnom procesu (predavanja i vježbe) osoba koje nemaju odgovarajući izbor u naučno–nastavno zvanje, a drugi segment je da li i kako angažman stručnjaka iz prakse utiče na nedovoljan broj asistenata u stalnom radnom odnosu.

Kriterij 4.5.2. VŠU ustanova priprema plan zapošljavanja i planiranje razvoja karijere, u skladu sa analizom koja se redovno provodi.

Analize o broju i strukturi nastavnog osoblja se koriste za planiranje zapošljavanja na UNMO. Plan zapošljavanja se pravi periodično u skladu s iskazanom potrebom i strateškim razvojem UNMO. Ograničavajući faktor je teška finansijska situacija, kojoj je jedan od razloga nezadovoljavajući odnos osnivača prema UNMO u finansijskom pogledu. Prema finansijskim podacima za period od 2015. do 2017. godine, vidljivo je da se udio finansijskih sredstava osnivača u ukupnim prihodima UNMO kretao u rasponu od 36% do 42%. Zapošljavanje na UNMO se vrši u skladu s Pravilnikom o radu UNMO, koji je usvojio Upravni odbor 11.7.2014. godine (https://www.unmo.ba/media/1168/pravilnik_o_radu_-_univerzitet_dzermal_bijedic_u_mostaru.pdf) i Pravilnika o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta na UNMO, koji je usvojio Upravni odbor 26.6.2013. godine (<https://www.unmo.ba/media/1620/pravilnik-o-unutra%C5%A1njoj-organizaciji-i-sitematizaciji-radnih-mjesta.pdf>). Inicijativu za zapošljavanje akademskog osoblja pokreće naučno–nastavno vijeće a odluku, na prijedlog rektora, donosi Upravni odbor. Zapošljavanje se vrši kroz instituciju javnog konkursa prema uvjetima propisanim Zakonom i Statutom. Inicijativu za zapošljavanje nenastavnog osoblja pokreće generalni sekretar ili rukovodilac organizacione jedinice, a odluku, na prijedlog rektora, donosi Upravni odbor. Za radna mjesta za koja je Pravilnikom o sistematizaciji kao uvjet utvrđena visoka stručna sprema, radni odnos se zasniva putem javnog konkursa, a za ostala radna mjesta se radni odnos zasniva putem javnog oglasa. UNMO zaposlenicima odobrava plaćeno odsustvo u svrhu profesionalnog usavršavanja, ali ih ne podržava finansijski niti ih sistemski podstiče. Stalno zaposlenom osoblju se daje popust od 50% školarine, ukoliko su studenti drugog ili trećeg ciklusa na UNMO, ali ta podrška se ne odnosi na zaposlenike koji se školuju na drugim VŠU.

Kriterij 4.5.3. VŠU primjenjuje pravične i transparentne procese i procedure kod zapošljavanja i unapređenja zaposlenih. Procedure su utvrđene unaprijed, javno su dostupne i usklađene su s važećim zakonskim propisima. Članovi u sastavu komisije za izbor u zvanje

akadenskog osoblja su kompetentni u datoj naučnoj/umjetničkoj oblasti (poljima i granama) u kojoj kandidat traži izbor u zvanje.

Procedure zapošljavanja na UNMO su utvrđene, javno dostupne i primjenjuju se, a opisane su u prethodnom kriteriju. Procedure i uvjeti za izbor i napredovanje nastavnog osoblja su propisane Okvirnim zakonom o visokom obrazovanju u BiH, Zakonom o visokom obrazovanju u HNK, Statutom i Pravilnikom o minimalnim uvjetima u postupku izbora u nastavna i saradnička zvanja na UNMO, koji je Senat usvojio, Odlukom broj 100–1134/09, od 8.10.2009. godine, te izmijenio i dopunio Odlukom broj 101–1–1226/12 od 7.12.2012. godine (https://www.unmo.ba/media/1149/pravilnik_o_minimalnim_uslovima_u_postupku_izbora_u_nastavna_i_saradnicka_zvanja.pdf). Uvidom u predočenu dokumentaciju o izborima u naučno–nastavna zvanja, Komisija je utvrdila da se procedure poštuju, te da su sastavi komisija u skladu s propisanim procedurama. Pomoćni dokument koji se koristi prilikom raspisivanja konkursa za izbor, kao i kod sastavljanja komisija je Pravilnik o klasifikaciji naučnih područja, polja i grana, koji je usvojio Senat 31.8.2017. godine (https://www.unmo.ba/media/1181/pravilnik_o_klasifikaciji_naucnih_podrucja_polja_i_grana_-_univerzitet_dzermal_bijedic_u_mostaru.pdf).

Kriterij 4.5.4. VŠU pruža prilike za profesionalni razvoj svih svojih zaposlenih, te ih podstiče da te prilike iskoriste.

Statutom i Pravilnikom o radu je propisano da se se nastavniku i saradniku može odobriti plaćeno odsustvo u trajanju o dva semestra, radi naučnog, stručnog ili umjetničkog usavršavanja, dok se neplaćeno odsustvo može odobriti zbog boravka i stručnog usavršavanja na drugoj naučnoj ili nastavnoj ustanovi u zemlji i inostranstvu, koje će uticati na poboljšanje kvalitete njihovog nastavnog rada. Odluku o odobravanju odsustva donosi rektor na prijedlog naučno–nastavnog vijeća fakulteta. Pravilnikom o radu akademskom osoblju se može odobriti neplaćeno odsustvo u trajanju do 3 godine zbog pohađanja doktorskog studija. Svim zaposlenicima se može odobriti plaćeno odsustvo u trajanju od 3 do 5 dana u svrhu polaganja stručnog ili drugog ispita radi usavršavanja u struci, odbrane diplomskog ili magistarskog rada, kao i zbog odbrane doktorske disertacije. Univerzitet svojim zaposlenicima ne pruža finansijsku podršku za profesionalni razvoj.

Kriterij 4.5.5. VŠU akademskom osoblju pruža adekvatne uvjete za aktivan angažman u oblasti istraživačkog rada.

U okviru pojedinih fakulteta na UNMO djeluju instituti i zavodi (<https://www.unmo.ba/ba/univerzitet/instituti/>). Tako kao dio Mašinskog fakulteta postoji Institut za mašinstvo, Zavod za projektovanje i ispitivanje materijala je dio Građevinskog fakulteta, Institut za humanističke nauke je dio Humanističkog fakulteta, Institut za

informatičke tehnologije je dio Fakulteta informatičkih tehnologija dok su Institut za biologiju i hemiju, Institut za kineziologiju i Institut za prirodne nauke dijelovi Nastavničkog fakulteta. Prilikom obilaska Univerziteta, Komisija se uvjerila u dobre perspektive i mogućnosti za razvoj naučno-istraživačkog rada. Ono što je evidentno je nedostatak finansijskih sredstava za naučno-istraživački rad. Neophodno je iznaći mogućnosti za povećanje angažmana nastavnog osoblja u oblasti istraživačkog rada, te institucionalno obezbjediti neophodne fizičke i druge resurse. U naučno-istraživačkim procesima, neophodno je da osobe u nastavničkom zvanju budu aktivni nosioci procesa, te dodatnim angažmanom podstaknu i uvedu mlade saradnike u istraživački rad. Jedan od preduvjeta za efikasno provođenje tih aktivnosti, je puni angažman prorektora za nauku i naučno-istraživački rad, kao koordinatora i vođe.

Na UNMO se izdaje 5 časopisa, i to: Educa, Istraživanja, Revija za pravo i ekonomiju, Sportski logos i Zbornik radova ekonomskog fakulteta.

Ocjena ispunjenosti kriterija

Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru peti kriterij Nastavno osoblje **znatno ispunjava**.

Preporuke

- Kontinuirano analizirati kvantitet i kvalitet nastavnog osoblja, predlagati, jasno propisati i provoditi mjere za poboljšanje stanja.
- S predstavnicima osnivača kontinuirano tražiti načine za zapošljavanje nastavnog osoblja i dostizanje standarda u visokom obrazovanju, propisanih Uredbom.
- Raspisivati redovno javne konkurse za izbore u naučno-nastavna zvanja za sve pozicije na kojima nema dovoljno stalno zaposlenog nastavnog osoblja.
- Raspisivati javne pozive (konkurse) za angažman (bez zasnivanja radnog odnosa) nastavnika i saradnika za sve časove na kojima nastavu ne izvodi stalno zaposleno nastavno osoblje, kako bi se otvorila mogućnost angažiranja nastavnog osoblja u naučno-nastavnim zvanjima sa drugih VŠU ili koji su bez zaposlenja.
- Analizirati uzroke nedostatka saradnika (posebn asistenata) u stalnom radnom odnosu, te u saradnji s osnivačem, napraviti akcioni plan za rješavanje tog problema s jasno definiranim aktivnostima, rokovima i akterima.
- Izraditi pravilnik o usavršavanju kadrova.
- Planirati i osigurati finansijska sredstva za naučno usavršavanje vlastitog kadra.
- Osim naučnog, omogućavati i podsticati kompletno profesionalno osposobljavanje i usavršavanje, ne samo nastavnog nego i nenastavnog osoblja.

- Organizirati radionice u cilju profesionalnog osposobljavanja i usavršavanja, kako nastavnog tako i nenastavnog osoblja.
- Educirati nastavno osoblje za pisanje međunarodnih i drugih naučno-istraživačkih projekata.
- Educirati nenastavno osoblje za pisanje projektnih prijedloga.
- Kontinuirano vršiti obuku nastavnog osoblja iz psihologije s posebnim naglaskom na psihologiju obrazovanja, pedagogije, didaktike i metodike.
- Propisati način rangiranja prijavljenih kandidata na konkurse za izbor u zvanje u slučaju kada više prijavljenih kandidata ispunjava uvjete za izbor nego što je konkursom traženo.
- Propisati način rangiranja prijavljenih kandidata na konkurse za zapošljavanje nastavnog osoblja u slučaju kada više prijavljenih kandidata ispunjava uvjete nego što je konkursom traženo.
- Planirati i osigurati finansijska sredstva za jačanje naučno-istraživačkog rada.
- Planirati i obezbjediti finansijska sredstva za objavljivanje knjiga i radova, te za sudjelovanje na međunarodnim konferencijama, simpozijima i skupovima.
- Razvijati svijest o važnosti publiciranja, uz naglasak na relevantnost indeksiranih časopisa i relevantnost naučnih skupova međunarodnog značaja.
- Motivirati kadar na veće zalaganje, učenje i publiciranje kroz sistem nagrađivanja.

4.6 Resursi za učenje i podrška studentima

Kriterij 4.6.1. VŠU ima dovoljno resursa (učionice, laboratorije i laboratorijska oprema, računari, pojedinačni i grupni prostori za učenje, itd.) i uvjeta za kompletno osoblje i sve studente.

Sva infrastruktura i svi fizički resursi UNMO su smješteni u univerzitetskom kampusu, što omogućava njegovo efikasnije funkcioniranje. UNMO, koji je u akademskoj 2018/19. godini imao ukupno 4042 studenata, osigurava relativno dovoljno resursa, kako za studente tako i za osoblje, koji se efikasno koriste.

Univerzitet raspolaže sa 19 753,38m² korisnog prostora, od čega je 4 882,39m² učioničkog prostora, a 1 855,35m² laboratorijskog. Na Univerzitetu postoji 12 amfiteatara ili velikih učionica, 66 klasičnih učionica i 22 laboratorije. Ukupan broj računara je 412, od čega je njih 211 smješteno u 10 računarskih učionica. Ukupan broj sjedećih mjesta za studente je 3195. Na objekte iz kategorije studentskog standarda (smještaj, ishrana, rekreacija) otpada 1353m², dok Univerzitetska biblioteka zauzima 372,24m².

VŠU kontinuirano vrši ocjenjivanje adekvatnosti i kvaliteta resursa i njihovu funkcionalnost, ulaže vlastita sredstva u poboljšanje, ali je i procijenila da su potrebna i dalja

unapređenja i ulaganja. Prema mišljenju institucije, najveći nedostatak je na polju studentskog standarda i biblioteke, a prema mišljenju studenata jedan od najvećih nedostataka je opremljenost laboratorija. Studenti također ističu neujednačeno ulaganje u prostorne i druge resurse po organizacionim jedinicama. Zbog već spomenute loše finansijske situacije, sva planirane aktivnosti nisu izvršene.

Kriterij 4.6.2. VŠU ima biblioteku opremljenu adekvatnim brojem bibliotečkih resursa u štampanom i elektronskom obliku i odgovarajući prostor i opremu za korištenje bibliotečkih usluga i za akademsko osoblje i za studente.

Biblioteka, koja je smještena na 372,24m² neadekvatnog prostora, se sastoji iz 12 prostorija, od čega 7 služi za smještaj bibliotečke građe, 2 za čitaonicu, 1 za obradu bibliotečke građe, 1 za rad s korisnicima, gdje su smješteni i katalogi, te 1 za izdavanje knjiga i smještaj referentne građe. U biblioteci su zaposlene 3 osobe, a radno vrijeme je od 7:30 do 15:00. Problemi koji su istakli svi sagovornici je nedostatak udžbenika i mali broj primjeraka jednog naslova, što onemogućava korištenje bibliotečkog fonda van prostorija biblioteke.

Kriterij 4.6.3. VŠU sistematski i djelotvorno planira, koristi i provjerava svoje resurse, u skladu sa strateškim planom.

UNMO, zbog vrlo slabe finansijske podrške osnivača, studiozno pristupa analizi stanja svojih resursa i oprezno planira ulaganja. Evaluacija resursa se anketiranjem provodi i među studentima. Te evaluacije trebaju biti kontinuirane i češće, a ispitanici trebaju biti i svi zaposleni na UNMO. Potrebe za nabavku roba, usluga i radova u svakoj kalendarskoj godini utvrđuje Upravni odbor planom javnih nabavki, koji se formira u skladu Pravilnikom o mjerilima za korištenje prihoda UNMO, koji je usvojio Upravni odbor 20.12.2013. godine (https://www.unmo.ba/media/1179/pravilnik_o_mjerilima_za_koristenje_prihoda_-_univerzitet_dzermal_bijedic_u_mostaru.pdf). Pravilnikom je predviđeno da se 2% ostvarenih prihoda koristi za investiciona ulaganja. Za 2019. godinu, Upravni odbor je svojom Odlukom broj 100-1280/19, od 7.5.2019., usvojio plan nabavki za 2019. godinu (<https://www.unmo.ba/media/1608/plan-nabavki-za-2019-godinu.pdf>).

Kriterij 4.6.4. VŠU zapošljava dovoljan broj administrativnog i pomoćnog osoblja.

Na UNMO su zaposlene 63 osobe iz kategorije administrativnog i pomoćnog osoblja, od čega je 11 laboranata, 9 zaposlenika studentskih službi, te su 3 osobe zaposlene u biblioteci. Prema mišljenju menadžmenta i predstavnika administrativnog osoblja, trenutni broj zaposlenih obavlja sve poslove u potrebnom obimu, ali uz maksimalno povećan osobni angažman. Jedan od većih nedostataka je nepostojanje sekretara na fakultetima, kao i

nedovoljan broj zaposlenih u biblioteci. UNMO u nedovoljnoj mjeri osigurava resurse za obuku i usavršavanje administrativnog i tehničkog osoblja.

Kriterij 4.6.5. VŠU ima adekvatne procedure i resurse za provođenje svoje strategije za međunarodne aspekte rada.

Temeljni dokumenti za aktivnosti UNMO na međunarodnom planu su, kao što je već navedeno, Procedure međunarodne i međuuniverzitetske saradnje na UNMO i Strategija internacionalizacije UNMO 2018–2023. Sve aktivnosti Kancelarije i Univerziteta na međunarodnom planu su opisane u kriterijima 4.1.6. i 4.3.3. Sistemska podrška Kancelariji je data kroz instituciju prorektora za međunarodnu i međuuniverzitetsku saradnju. Nedostatak zaposlenih u Kancelariji je nadomješten angažmanom studenata asistenata.

Ocjena ispunjenosti kriterija

Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru šesti kriterij Resursi za učenje i podrška studentima **znatno ispunjava**.

Preporuke

- Uravnotežiti ulaganja u prostorne i druge resurse na svim organizacionim jedinicama i po svim naučnim oblastima na nivou cijele VŠU.
- Za potrebe biblioteke, a u cilju plana nabavka potrebne literature, formirati popis obavezne i popis dopunske literature po silabusima za sve predmete koji se izučavaju na studijskim programima na UNMO, i kontinuirano ga dopunjavati u skladu s izmjenama i dopunama silabusa.
- Iznaci modus za bolju opremljenost biblioteke s literaturom propisanom silabusima predmeta, kako u broju naslova, tako i u broju primjeraka pojedinog naslova.
- Pretplatiti se na dovoljan broj stručnih i naučnih časopisa.
- Povećati broj zaposlenih u biblioteci.
- Zaposliti sekretare na fakultetima.
- Kontinuirano vršiti evaluacije i samoevaluacije administrativnog i tehničkog osoblja.
- Organizirati usavršavanje administrativnog o tehničkog osoblja.
- Produžiti radno vrijeme studentskih službi za rad sa studentima.
- VŠU bi trebala u određenoj mjeri prilagoditi infrastrukturu osobama s poteškoćama u razvoju i osobama s invaliditetom.

4.7 Upravljanje informacijama

Kriterij 4.7.1. VŠU koristi informacione sisteme u cilju prikupljanja, analiziranja i korištenja informacija radi djelotvornosti i unapređenja nastavnog procesa, istraživačkog rada/razvoja umjetnosti, doprinosa razvoju društva, upravljačkih i administrativnih djelatnosti.

Na UNMO više od 15 godina funkcionira Studentski informacioni sistem UnSIS, dok na Fakultetu informacijskih tehnologija je aktivan softver DLWMS za podršku učenju na daljinu. Nakon nadogradnji UnSIS-a 2016. godine, pomoću njega je omogućeno online prijavljivanje ispita, upravljanje pokrivenošću nastavom, upravljanje podacima o projektima, upravljanje podacima o naučnoistaživačkom radu, te registar diploma. Jedan od nedostataka je što informacijski sistem nije jedinstven i na nivou UNMO. Slaba mogućnost analitičkog prikupljanja podataka, te njihovog kompariranja i analiziranja u svrhu unutrašnjeg osiguranja kvaliteta, predstavlja također jedan od nedostataka informacionog sistema. Prikupljanje i analiziranje podataka se provodi samo u određenoj, ali nedovoljnoj mjeri.

Kriterij 4.7.2. VŠU redovno prikuplja i analizira podatke o napredovanju studenata kroz studije, stopi uspješnosti i napuštanju studija, omjeru studenata i nastavnog osoblja, itd.

Univerzitetski informacioni centar (UnIC), kao jedna od službi Sekretarijata, zapošljava tri zaposlenika, i to rukovodioca, mrežnog administratora i referenta za tehničku podršku. Poteškoću u radu predstavlja i činjenica da je jedna osoba i administrator sistema i administrator aplikacije. Podaci se prikupljaju fragmentarno, što ne omogućava kvalitetnu analizu. Dobijene informacije se koriste u maksimalnoj mogućoj mjeri, koja je nedovoljna. Splet takvih okolnosti menadžmentnu otežava kvalitetnu i jednostavnu analizu, na osnovu koje bi se napravile kvalitetnije preporuke za poboljšanje stanja. Stalnom modernizacijom i održavanjem visoke pozicije, kada je u pitanju opremljenost novim i modernim tehnološkim alatima i uređajima, neophodno je omogućiti bolje i svrsishodnije upravljanje, ne samo nastavnim, nego i svim pratećim aktivnostima na Univerzitetu. Ovo bi trebao da bude jedan od primarnih strateških ciljeva menadžmenta Univerziteta. Menadžment UNMO, svjestan situacije, je Planom nabavki za 2019. godinu planirao strateško ulaganje u informacioni sistem na UNMO.

Kriterij 4.7.3. VŠU redovno prikuplja i analizira podatke o radu, starosnoj strukturi i kvalifikacijama akademskog osoblja, uključujući omjer vlastitog i gostujućeg osoblja.

Evidenciju o podacima vezanim za osoblje vode referenti za radne odnose. Podatke o akademskom osoblju, osim kroz saradnju s referentima za radne odnose i referentima za opšte poslove na fakultetima, prikupljaju i obrađuju u procesima pripreme pokrivenosti nastave prorektor za naučno-nastavna pitanja i prodekani za nastavu. Kvalifikacije i starosna struktura nastavnog kadra, te odnos vlastitog i gostujućeg kadra, redovno se analizira na sjednicama

naučno–nastavnih vijeća i Senata, te se u skladu s finansijskim mogućnostima prave planovi za unapređenje stanja.

Ocjena ispunjenosti kriterija

Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru sedmi kriterij Upravljanje informacijama **znatno ispunjava**.

Preporuke

- Stvoriti pretpostavke za uspostavu jedinstvenog informacionog sistema na nivou cijele VŠU u cilju jednoobraznosti metodologije prikupljanja i obrade potrebnih informacija.
- Koristiti kapacitete pojedinih fakulteta koji raspolažu kadrovskim i materijalnim resursima.
- Kontinuirano informatički obučavati cjelokupno osoblje univerziteta, kako nastavno tako i administrativno.
- UnIC je potrebno dodatno kadrovski ojačati.
- Popuniti baze podataka u informacionom sistemu s dovoljnim brojem podataka/indikatora o nastavnom kadru, te o studentima i njihovom procesu studiranja.

4.8 Informiranje javnosti

Kriterij 4.8.1. VŠU na svojoj internetskoj stranici objavljuje relevantne informacije o svojim aktivnostima, uključujući informacije o studijskim programima i zvanjima koje nudi, a koje su jasne, tačne, objektivne, aktuelne i lako dostupne. Informacije se objavljuju na jednom od službenih jezika u Bosni i Hercegovini i na engleskom jeziku.

Internetska stranica UNMO je dostupna na adresi *www.unmo.ba*. Dobro je uređena, pregledna i jednostavna za korištenje. Podaci na njoj su na bosanskom jeziku, te u velikoj mjeri i na engleskom jeziku. Sa stranice UNMO se može pristupiti i internetskim stranicama svih fakulteta. Stranicama fakulteta se može pristupiti i direktno, jer svaka egzistira na svojoj nezavisnoj adresi. Informacije na stranicama fakulteta su uglavnom pisane samo na bosanskom jeziku. Stranicu Univerziteta uređuje UnIC, dok stranice fakulteta uređuju osobe zadužene na fakultetima. Ne postoji osoba koja je formalno odgovorna za podatke koji se objavljuju na internetskoj stranici. Osim prezentacije na internetskim stranicama, Univerzitet i fakulteti svoje aktivnosti prezentiraju i putem društvenih mreža. Za uređivanje internetskih stranica i profila na društvenim mrežama, po ugovoru o djelu, angažiraju se i studenti. Jedan

od velikih nedostataka je što se nastavni programi ne objavljuju u potpunosti, nego se informacije uglavnom svode na objavljivanje samo nastavnih planova za studijske programe. Na taj način nisu vidljivi ni ishodi učenja ni kompetencije koje studenti stiču na kraju studiranja.

Kriterij 4.8.2. VŠU na svojoj internetskoj stranici pruža informacije o djelatnostima u oblasti istraživačkog rada i informacije o radu svog akademskog osoblja (publikacije, projekti, konferencije, itd).

Na internetskim stranicama se nalaze podaci o projektima, te o istraživačkim aktivnostima na UNMO. Fakulteti i Univerzitet dobro koriste te mogućnosti za prezentaciju svojih aktivnosti i općenito za svoje predstavljanje javnosti. Također, prateći savremene tokove, te informacije postavljaju i na društvene mreže. Na stranicama postoji direktan link za pristup profilima na društvenim mrežama. Navedene resurse UNMO koristi i za prezentaciju budućim studentima. Osim toga, za buduće studente, univerzitet i fakulteti redovno pripremaju flajere, plakate i brošure.

Kriterij 4.8.3. VŠU osigurava sistematsku komunikaciju s vanjskim zainteresiranim stranama.

UNMO ima obavezu redovnog, sveobuhvatnog i objektivnog informiranja javnosti o kvantitativnim i kvalitativnim indikatorima ostvarenja na ustanovi, što čini putem internetskih stranica Univerziteta i fakulteta. Prema Odluci o mjerama za povećanje vidljivosti i prisutnosti UNMO i njegovih organizacionih jedinica na internetu, koju je usvojio Senat 26.12.2013. godine, pod brojem 101-1-1143/13, imena za internet servise organizacionih i podorganizacionih jedinica Univerziteta, definiraju se unutar domena *unmo.ba* ili *unmo.edu.ba*. Poslove portparola UNMO, prema Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta na UNMO, obavlja sekretar kabineta rektora. Senat je 29.11.2018. godine, svojom Odlukom broj 101-2803/18, usvojio Strategiju odnosa s javnošću (Strategija nije objavljena na web stranici). Uvidom u Strategiju, Komisija je utvrdila da ona predstavlja okvir za internu i eksternu komunikaciju s javnošću o aktivnostima UNMO na unapređenju korporativne kulture, jačanja brenda i percepcije o UNMO kao integriranoj instituciji, koja kroz svoj obrazovni, naučno-istraživački i umjetničko-istraživački rad i javni angažman postaje značajan generator razvoja grada, kantona i države. Strategijom su navedeni principi i ciljevi odnosa s javnošću, kao što je i propisana odgovornost za njeno provođenje. Istom Odlukom Senat je imenovao i Stručni tim za realizaciju strategije.

Kako se tematika informiranja javnosti provlači kroz mnogo segmenata života i rada Univerziteta, to su mnogi aspekti, kojih se direktno dotiče ovaj kriterij, već analizirani u prethodnim kriterijima, te su u tim dijelovima date i mnoge preporuke koje su vezane i za ovaj kriterij.

Ocjena ispunjenosti kriterija

Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru osmi kriterij Informiranje javnosti **potpuno ispunjava**.

Preporuke

- Formalno odrediti osobu koja je odgovorna za sadržaj informacija i podataka objavljenih na internetskoj stranici.
- Na internetskim stranicama objavljivati izvode iz zapisnika sa sjednica Upravnog odbora, Senata i naučno–nastavnih vijeća.
- Na internetskim stranicama objavljivati završne, diplomske/magistarske radove i doktorske disertacije.
- Ažurirati i dopuniti biografije i bibliografije nastavnog osoblja.
- Prezentirati i gostujuće akademsko osoblje koje učestvuje u nastavnom procesu.

4.9 Kontinuirano praćenje i periodična revizija programa

Kriterij 4.9.1. VŠU redovno prati i dalje razvija svoje studijske programe, uz angažman zainteresiranih strana.

Prema Zakonu o visokom obrazovanju u HNK, VŠU treba da kontinuirano provodi, u pravilu na kraju svake akademske godine, a najviše u intervalima od tri akademske godine, postupak samovrednovanja i ocjene kvaliteta svojih studijskih programa. Prema istom Zakonu i Statutu, Senat je u obavezi da prati primjenu nastavnih planova i nastavnih programa, te da svake četiri godine od početka njihove primjene pokrene postupak za njihovo cjelovito preispitivanje i unapređivanje. U skladu s tim, Statutom je propisano da članice UNMO redovno vrše preispitivanje i reviziju vlastitih nastavnih planova i programa, te da o tome sačinjavaju odgovarajuće izvještaje. Kako bi se obezbjedili i formalni uvjeti za analiziranje i uspješno provođenje rezultata analiza za kontinuirano unapređenje studijskih programa, Senat je 27.12.2018. godine usvojio Procedure za inoviranje i vrednovanje studijskog programa (vidjeti Kriterij 4.2.1.). Problem koji se javlja je neredovna primjena Procedura, kao i nedovoljno uvažavanje mišljenja studenata i vanjskih aktera u njihovoj implementaciji. Uglavnom se revizije rade zbog inicijative nastavnog kadra.

Kriterij 4.9.2. VŠU ustanova ima definirane i usvojene procedure za redovno praćenje realizacije studijskih programa.

Prema Statutu, a uzimajući u obzir već spomenute obaveze propisane Zakonom i Statutom, UNMO ustanovljava formalne mehanizme za odobravanje, redovni monitoring i periodične preglede studijskih programa i diploma, te na taj način osigurava njihovu kontinuiranu vrijednost. Senat je 29.6.2018. godine usvojio Pravilnik o kontroli izvođenja nastave na organizacionim jedinicama i studijskim programima UNMO (https://www.unmo.ba/media/1185/pravilnik_o_kontroli_nastave_-_dzemal_bijedic_u_mostaru.pdf), kojim se reguliraju pitanja u vezi kontrole nastave, te propisuju odgovornosti osoba uključenih u taj proces. U cilju boljeg praćenja realizacije studijskih programa, u svim aspektima koje obuhvata, potrebno je spomenuti Pravilnik doraditi na način da se njim ne vrši samo formalna kontrola izvođenja nastave, nego i suštinska s analizom postignutih ishoda učenja i stečenih kompetencija. U taj proces je neophodno uključiti studente i vanjske zainteresirane strane.

Kriterij 4.9.3. VŠU analizira na koji način su procedure prikupljanja informacija i preduzetih aktivnosti uticale na unapređenje studijskog programa.

U cilju planiranja upisne politike i unapređenja studijskih programa UNMO prikuplja podatke o broju maturanata (Pedagoški zavod) i strukturi nazposlenih (Zavod za zapošljavanje). Mišljenje o nastavnom kadru, koje radi na realizaciji studijskog programa, prikuplja putem studentskih anketa. Prikupljene informacije o stanju fizičkih resursa koji se koriste u realizaciji studijskih programa, analiziraju se na Kolegiju rektora.

Ocjena ispunjenosti kriterija

Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru deveti kriterij Kontinuirano praćenje i periodična revizija programa **znatno ispunjava**.

Preporuke

- Procese preispitivanja i unapređenja studijskih programa (nastavnih planova i programa) provoditi kontinuirano u skladu rokovima i aktivnostima koje propisuju Zakon i Statut.
- Doraditi Pravilnik o kontroli izvođenja nastave do pravilnika o kontroli i praćenju realizacije studijskog programa.

- Vršiti kontinuiranu evaluaciju i samoevaluaciju uz pomoć svih aktera koji su direktno ili indirektno uključeni u procedure pisanja, usvajanja, revidiranja, i implementacije studijskih programa, te dobijene rezultate koristiti za planirana unapređenja.

4.10 Periodično vanjsko osiguranje kvaliteta

Kriterij 4.10.1. VŠU trebaju periodično prolaziti postupak vanjskog osiguranja kvaliteta.

Kao što je već napisano, Ministarstvo je 11.6.2015. godine, pod brojem 05-03-40-1323-12/14, donijelo Rješenje o institucionalnoj akreditaciji Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru na rok od 4 godine. UNMO je 10.1.2019. godine, pod brojem 101-1-91/19, podnijelo Ministarstvu zahtjev za obnavljanje akreditacije, čime je ispoštovan Zakonom propisani princip periodičnog vanjskog osiguranja kvaliteta.

Ocjena ispunjenosti kriterija

Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru deseti kriterij Periodično vanjsko osiguranje kvaliteta **potpuno ispunjava**.

5. Mišljenje o ishodu akreditacije

Tokom posjete Univerzitetu „Džemal Bijedić“ u Mostaru i obavljenih razgovora sa svim ciljnim grupama, članovi Komisije su, pripremajući usmeni izvještaj, raspravljali o zatečenom stanju na UNMO u toku posjete, te argumentirali usklađenost UNMO s Odlukom o kriterijima za akreditaciju visokoškolskih ustanova u Bosni i Hercegovini. Komisija je postigla potpuni konsenzus po svakom kriteriju.

Na osnovu Samoevaluacijskog izvještaja UNMO, dokumenata pronađenih na web stranici UNMO, dokumenata prezentiranih tokom posjete, stanja uočenog tokom posjete UNMO, podataka dobijenih tokom razgovora s predstavnicima svih zainteresiranih strana, predsjednik Komisije je napisao Izvještaj u formi nacрта prijedloga i dostavio ga svim članovima Komisije na analizu i usaglašavanje. Nakon usaglašavanja Izvještaj u formi prijedloga je prihvaćen od svih članova Komisije. Usvojeni Izvještaj u formi prijedloga je dostavljen visokoškolskoj ustanovi Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru na razmatranje.

Nakon što je dostavljeni Izvještaj pregledan i razmotren, Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru je svojim dopsom broj 101-1-1800/19, obavijestio Komisiju da su saglasni s predloženim tekstom. Na taj način je Izvještaj u formi prijedloga, postao konačan. Konačan Izvještaj Komisije domaćih i međunarodnih stručnjaka koji daju ocjenu i obavljaju reviziju kvaliteta i daju preporuke o akreditaciji visokoškolske ustanove Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru i dostavljen je Agenciji.

KRITERIJI ZA AKREDITACIJU VŠU U BiH		NIVO ISPUNJENOSTI
1.	Politika osiguranja kvaliteta	ZNATNO
2.	Izrada i odobravanje programa	POTPUNO
3.	Učenje, podučavanje i vrednovanje usmjereni na studenta	POTPUNO
4.	Upis i napredovanje studenata, priznavanje i certificiranje	POTPUNO
5.	Nastavno osoblje	ZNATNO
6.	Resursi za učenje i podrška studentima	ZNATNO
7.	Upravljanje informacijama	ZNATNO
8.	Informiranje javnosti	POTPUNO
9.	Kontinuirano praćenje i periodična revizija programa	ZNATNO
10.	Periodično vanjsko osiguranje kvaliteta	POTPUNO

Kako su svi kriteriji ocijenjeni kao potpuno ili znatno ispunjeni to je Komisija mišljenja da Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru treba biti AKREDITIRAN.

6. Prilozi

6.1 Prilog 1 – Agenda pripremnog sastanka

Eksterna evaluacija visokoškolske ustanove Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru

Datum: 25.6.2019.

Mjesto sastanka: Sala za sastanke, Hotel Mostar, Mostar

10'	Uvodni dio (međusobno predstavljanje, potpisivanje izjava i ugovora, te prezentacija agende)	<ul style="list-style-type: none">• Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta BiH• Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta HNK• Komisija stručnjaka
10'	Sistem(i) visokog obrazovanja u BiH	<ul style="list-style-type: none">• Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta BiH
20'	Eksterna evaluacija u BiH/ akreditacija/ svrha/ učesnici u procesu, njihove uloge i odgovornosti	<ul style="list-style-type: none">• Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta BiH
15'	Kriteriji za akreditaciju/ ocjenjivanje	<ul style="list-style-type: none">• Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta BiH
15'	Pravni okvir u HNK/ rokovi/ obaveze/ ishodi/ naknadne aktivnosti	<ul style="list-style-type: none">• Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta HNK
10'	Kafe pauza	Svi učesnici
20'	Kako provesti efektivnu posjetu ustanovi/ etičko ponašanje	<ul style="list-style-type: none">• Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta BiH
20'	Pisanje izvještaja komisije stručnjaka	<ul style="list-style-type: none">• Agencija za razvoj visokog obrazovanja i osiguranje kvaliteta BiH
30'	Diskusija	Svi učesnici
90'	Interna diskusija komisije i finalna priprema za posjetu	<ul style="list-style-type: none">• Komisija stručnjaka

6.2 Prilog 2 – Plan i program posjete UNMO

Akreditacija visokoškolske ustanove Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru	
Datum: 26. i 27.6.2019.	
Komisija stručnjaka:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Prof. dr. sc. Bernadin Ibrahimpašić, predstavnik akademske zajednice BiH, predsjednik 2. Prof. dr. sc. Spahija Kozlić, predstavnik akademske zajednice, član 3. Prof. dr. sc. Budimir Mijović, međunarodni stručnjak, član 4. Jasmina Berbić, predstavnik privrede i prakse, član 5. Alem Hamzić, student, sekretar 	
srijeda, 26.6.2019.	Učesnici (ime i prezime, funkcija/radno mjesto)
9:15 – 9:30	Prof. dr. Elvir Zlomušica, rektor UNMO
Dolazak Komisije na Univerzitet „Džemal Bijedić“ u Mostaru i službena dobrodošlica rektora	Rektorat UNMO

srijeda, 26.6.2019.	Učesnici (ime i prezime, funkcija/radno mjesto)	Lokacija	
9:30 – 10:30	<p>Sastanak Komisije s menadžmentom Univerziteta (rektor, prorektori, dekani, generalni sekretar, predsjednik Upravnog odbora, predsjednik Unije studenata)</p>	<p>dr. sc. Elvir Zlomušica, rektor dr. sc. Senad Rahimić, prorektor za naučno-nastavna pitanja dr. sc. Rebeka Kotlo, prorektor za nauku i naučnoistraživački rad dr. sc. Veldin Ovčina, prorektor za finansije dr. sc. Maja Kazazić, prorektor za međunarodnu i međuniverzitetsku saradnju dr. sc. Azra Špago, predsjednik Upravnog odbora dr. sc. Elma Temim, dekan Agromediterranskog fakulteta dr. sc. Azra Bajramović, dekan Ekonomskog fakulteta dr. sc. Asim Pecò, dekan Nastavničkog fakulteta dr. sc. Almir Marić, dekan Fakulteta humanističkih nauka dr. sc. Suad Špago, dekan Građevinskog fakulteta dr. sc. Safet Isić, dekan Mašinskog fakulteta dr. sc. Alena Huseinbegović, dekan Pravnog fakulteta dr. sc. Jasmin Azemović, dekan Fakulteta informacijskih tehnologija Sanda Jelim Kajan, dipl. iur., generalni sekretar Džani Pajić, predsjednik Unije studenata</p>	Pravni fakultet
10:30 – 10:45	Pauza za kafu i interne konsultacije članova Komisije		
10:45 – 11:45	Sastanak Komisije s članovima Odbora za kvalitet i Komisije za sprovođenje samoevaluacije i reakreditacije na UNMO	<p>dr. sc. Alisa Hadžibulić, Agromediterranski fakultet dr. sc. Aida Brkan – Vejzović, Ekonomski fakultet dr. sc. Ekrem Čolakhodžić, Nastavnički fakultet dr. sc. Dragi Tiro, Mašinski fakultet dr. sc. Denis Mušić, Fakultet informacijskih tehnologija dr. sc. Anisa Trbonja – Omanić, Fakultet humanističkih nauka Alim Abazović, dipl. iur., referent za osiguranje kvaliteta i ECTS Ammar Lavić, student</p>	Pravni fakultet

srijeda, 26.6.2019.	Učesnici (ime i prezime, funkcija/radno mjesto)	Lokacija
11:45 – 12:00	<p>Pauza za kafu i interne konsultacije članova Komisije</p>	
12:00 – 12:45	<p>Sastanak Komisije s prodekanima, šefovima odsjeka i voditeljima studijskih programa</p> <p>dr. sc. Zanin Vejzović, prodekan za nastavu na Fakultetu informacijskih tehnologija dr. sc. Merima Šahinagić - Isović, prodekan za nastavu na Građevinskom fakultetu dr. sc. Emir Nezirić, prodekan za nastavu na Mašinskom fakultetu dr. sc. Goran Čurić, prodekan za nastavu na Ekonomskom fakultetu dr. sc. Semira Sefo, prodekan za nastavu na Agromediteranskom fakultetu dr. sc. Emina Hasanagić, prodekan za nastavu na Pravnom fakultetu dr. sc. Denisa Žujo Zekić, prodekan za NIR na Nastavničkom fakultetu dr. sc. Irma Marić, prodekan za nastavu na Fakultetu humanističkih nauka dr. sc. Armina Hubana, voditelj studijskog programa Poslovna informatika dr. sc. Samra Mehedović, voditelj studijskog programa Zdravstvena njega dr. sc. Irma Dedić, voditelj studijskog programa Turizam dr. sc. Selma Loose, voditelj studijskog programa Dizajn interijera dr. sc. Sanel Ridanović, šef odsjeka Biologija na Nastavničkom fakultetu dr. sc. Adi Palić, šef odsjeka Sport i zdravlje na Nastavničkom fakultetu dr. sc. Majra Lalić, šef odsjeka Pedagogija na Nastavničkom fakultetu dr. sc. Adis Zilić, šef odsjeka Turski jezik i književnost na Fakultetu humanističkih nauka dr. sc. Faruk Taslidža, šef odsjeka Historija na Fakultetu humanističkih nauka</p>	Pravni fakultet

srijeda, 26.6.2019.	Učesnici (ime i prezime, funkcija/radno mjesto)	Lokacija
12:45 – 13:30	<p>dr. sc. Enver Zerem, akademik dr. sc. Fuad Čatović, profesor emeritus dr. sc. Alma Rahimić, Agromediterranski fakultet dr. sc. Alma Leto, Agromediterranski fakultet dr. sc. Majudin Muratović, Građevinski fakultet dr. sc. Đani Rahimić, Građevinski fakultet dr. sc. Nerma Čolaković Prguda, Pravni fakultet dr. sc. Amra Jašarbegović, Pravni fakultet dr. sc. Edim Šator, Fakultet humanističkih nauka dr. sc. Fatima Trbonja, Fakultet humanističkih nauka dr. sc. Inga Kottlo, Fakultet humanističkih nauka mr. sc. Senka Dizdar, Ekonomski fakultet mr. sc. Amela Piralić, Ekonomski fakultet dr. sc. Mirna Nožić, Mašinski fakultet dr. sc. Edin Šunje, Mašinski fakultet dr. sc. Iris Memić, Fakultet informacijskih tehnologija mr. sc. Fuad Dedić, Fakultet informacijskih tehnologija dr. sc. Merima Jašarević Beganović, Nastavnički fakultet mr. sc. Adnan Ademović, Nastavnički fakultet</p>	Pravni fakultet
13:30 – 15:00	Pauza za ručak	

srijeda, 26.6.2019.	Učesnici (ime i prezime, funkcija/radno mjesto)		Lokacija
	Studenti na razmjenu	Davide Giannubilo, FIT (Univerzitet u Ankoni) Emanuele Longheu, FIT (Univerzitet u Ankoni)	
15:00 – 15:45	I godina	Mehmed Proho, GF Aldina Puce, FHN Nedim Hondo, FIT Nikica Čerkez, Turizam Adna Dumpor, Zdravstvena njega	Pravni fakultet
	II godina	Selma Zulum, PF Enes Čajdo, MF Ajla Sinanović, NF Medina Pelja, Turizam Ena Borec, Dizajn interijera Edina Voloder, Poslovna informatika	
15:45 – 16:30	III godina	Faris Lavić, FHN Mirza Lahić, PF Ammar Šabanović, MF Amina Baljić, GF Mirza Čamo, FHN Omer Aletić, FIT Muamer Opardija, AF Amar Peco, Zdravstvena njega Nađa Hodžić, Dizajn interijera Ammar Handžo, Poslovna informatika	Pravni fakultet
	IV godina	Lejla Nametak, FHN Amar Mašetić, NF	
	II ciklus	Almina Bajramović, EF Selma Aškraba, FHN	
	III ciklus	Marko Čečez, Politehnika Goran Škondrić, Politehnika	
16:30 – 16:45	Pauza za kafu i interne konsultacije članova Komisije		

	srijeda, 26.6.2019.	Učesnici (ime i prezime, funkcija/radno mjesto)	Lokacija
16:45 – 17:30	Sastanak Komisije s predstavnicima studentskih službi, IT sektorom (UnIC) i predstavnicima Kancelarije za međunarodnu i međuniverzitetsku saradnju	Mirsada Behram, Kancelarija za međunarodnu i međuniverzitetsku saradnju Merima Bećirović, student, Kancelarija za međunarodnu saradnju Goran Šantić, studentska služba PF Zuhra Muratović, studentska služba EF Čelebija Tikveša, studentska služba FHN Denana Hajdar, studentska služba NF Salko Kovačić, UnIC Indira Hamulić, IT sektor, DWLMS	Pravni fakultet
17:30 – 24:00	Interne konsultacije članova Komisije, analiza prvog dana posjete i priprema za sljedeći dan		
	četvrtak, 27.6.2019.	Učesnici (ime i prezime, funkcija/radno mjesto)	Lokacija
9:15 – 10:00	Sastanak Komisije s predstavnicima administracije	Azra Puce, šef Računovodstveno finansijske službe Azra Proho, šef Pravne službe Lejla Žugor, referent za opće poslove na PF Lejla Čolaković - Sarajlija, referent za opće poslove na EF Ejla Jahić, sekretar univerzitetskih studija Aida Zerem, sekretar organa Univerziteta Amila Handžić, referent za opće poslove na FIT Edita Mulaosmanović, rukovodilac Univerzitetske biblioteke Jasminka Trešujo, knjižničar u Univerzitetskoj biblioteci Mirad Džimović, referent za opće poslove na MF	Pravni fakultet
10:00 – 10:15	Pauza za kafu i interne konsultacije članova Komisije		

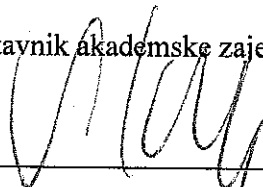
četrtek, 27.6.2019.	Učesnici (ime i prezime, funkcija/radno mjesto)	Lokacija
10:15 – 11:00	<p>Sastanak Komisije s predstavnicima alumna i tržišta rada</p> <p>Amila Čiber, alumni, PF Emila Krvavac, alumni, PF Adil Šuta, alumni, EF Džafer Alić, alumni, NF Senad Suljić, alumni, NF Muhammed Garib, alumni, AF Edna Isić - Balić, alumni, FHN Meadin Mrnđžić, alumni, FHN Omer Dedović, alumni, GF Majda Šehić, alumni, NF Miran Omanović, alumni, MF Alisa Gekić, Udruženje za poduzetništvo i posao LiNK Mirela Marić, Hercegovinalijek Adi Đukić, agencija WEB STUDIO Nedim Badžak, Jaffa Komerc Džan Tumbak, Udruženje građana za ruralni razvoj i zaštitu okoliša Eco Line Asim Krhan, Muzej Hercegovina Sanela Mesihović, Srednja građevinska škola Meliha Gekić Lerić, Tehnološki park INTERA Nermin Šito, Statech BH d.o.o. Rasim Prguda, Narodna biblioteka Mostar Adnan Beganović, advokat Kemal Maksumić, Kantonalno tužilaštvo HNK</p>	Pravni fakultet
11:00 – 12:30	Obilazak kampusa	
12:30 – 13:30	Pausa za ručak	
13:30 – 15:00	Sastanak Komisije i priprema usmenog izvještaja	
15:00 – 16:00	Prezentacija usmenog izvještaja predstavnicima VŠU UNMO	Ekonomski fakultet

Članovi Komisije:

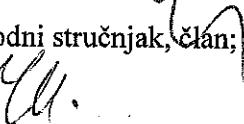
Prof. dr. sc. Bernadin Ibrahimpašić, predstavnik akademske zajednice u BiH, predsjednik;

Prof. dr. sc. Spahija Kozlić, predstavnik akademske zajednice u BiH, član;

Prof. dr. sc. Budimir Mijović, međunarodni stručnjak, član;

Jasmina Berbić, predstavnik privrede i prakse, član;

Alem Hamzić, student, sekretar.